

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Företagsekonomiska institutionen

FEKH69

Examensarbete i redovisning på kandidatnivå

VT 13

Pensionsredovisningen förändras

- mot önskad och efterfrågad riktning?

Författare:

Alexander Heggen

Henrik Leufstedt

Handledare:

Per Magnus Andersson

Sammanfattning

- Examensarbetets titel:** Pensionsredovisning i förändring – mot önskad och efterfrågad riktning?
- Seminariedatum:** 2013-06-05
- Ämne/kurs:** FEKH69, Examensarbete kandidatnivå i redovisning, 15 högskolepoäng
- Författare:** Henrik Leufstedt & Alexander Heggen
- Handledare:** Per Magnus Andersson
- Fem Nyckelord:** IAS 19 ”Ersättningar till anställda”, Korridorsmetoden, Aktuariella vinster och förluster, Förmånsbestämda pensionsplaner, Övrigt totalresultat.
- Syfte:** Syftet med denna studie är tudelat. Med studien avser vi beskriva och analysera den effekt som uppstått i samband med förändringen av pensionsredovisningen gällande borttagandet av korridorsmetoden till redovisning i övrigt totalresultat. Studien syftar även till att analysera och diskutera hur förändringen av pensionsredovisningen har mottagits av bolag och intressenter.
- Metod:** Vi har tillämpat både kvantitativ och kvalitativ metod med deduktiv ansats.
- Teoretiskt perspektiv:** Studiens teoretiska ramverk utgår ifrån föreställningsramen, teori kring pensionsredovisningen (IAS 19) samt teori bakom förändringen av pensionsredovisningen.
- Empiri:** Vår kvalitativa empiri har insamlats i form av sex intervjuer baserad på en intervjuguide. Tre erfarna bolagsrepresentanter i differentierade branscher samt tre analytiker har utgjort vårt respondentunderlag. Den kvantitativa empirin har erhållits genom årsredovisningar (2012) samt delårsrapporter (Q1 2013). De bolag som ingått i studien är de som 2012 tillämpade korridorsmetoden samt är noterade på OMX Large Cap.
- Resultat:** Utifrån studien kan vi konstatera att borttagandet av korridorsmetoden har medfört en faktisk effekt på de bolagen som fram till och med 2012 tillämpade korridorsmetoden. Denna effekt fick i samtliga fall negativa konsekvenser på bolagens ekonomiska ställning. Som resultat av studien kan vi även se att det råder delade meningar gällande den senaste förändringen av pensionsredovisningen. Investerare i form av analytiker är generellt sätt mer positivt inställda till förändringen i relation till bolagen.

Abstract

- Title:** The amendment of pension accounting – towards requested direction and demand?
- Seminar date:** 2013-06-05
- Course:** FEKH69, Degree Project Undergraduate level, Business Administration, 15 University Credits Points.
- Authors:** Henrik Leufstedt & Alexander Heggen
- Advisor:** Per Magnus Andersson
- Key word:** IAS 19 "Employee benefits", The corridor, Actuarial gains and losses, Defined benefit plan, Other comprehensive income.
- Purpose:** The purpose of this study is twofold. We intend to describe and analyze the impact that occurred in connection with the amendment of IAS 19 regarding the removal of the corridor approach to accounting in other comprehensive income. The study also aims to analyze and discuss how the amendment of IAS 19 been received by companies and stakeholders.
- Methodology:** We've applied both quantitative and qualitative methods on our study, using a deductive approach.
- Theoretical perspectives:** The study is based on IASB's conceptual framework, IAS 19 and the theory behind the amendment of pension accounting.
- Empirical foundation:** Our qualitative empirical study is based on six interviews designed with an interview guide. Three well experienced company representatives in differentiated industries, and three analysts have contributed to our study. The quantitative empirical data was obtained through annual reports (2012) and interim reports (Q1 2013). The companies included in the study are those who 2012 applied the corridor method and listed on the OMX Large Cap.
- Conclusions:** Based on the study, we can conclude that the elimination of the corridor approach has resulted in an effect on the companies that until 2012 applied the corridor method. This effect led in all cases to a negative impact on the companies financial position. As a result of the study, we can also see that there are differences in opinion regarding the recent change in pension accounting. Investors like analysts are generally more positive to the change in relation to the companies.

Förord

Vi vill rikta ett tack till våra respondenter samt de redovisningsspecialister vi haft förmånen att ha kontakt med under studiens framväxt. Dessutom riktar vi ett tack till vår handledare för löpande synpunkter.

Lund, den 3 juni 2013

Henrik Leufstedt

Alexander Heggen

Förkortningar

FASB	Financial Accounting Standards Board
F-ramen	Föreställningsramen
IAS	International Accounting Standard
IASB	International Accounting Standards Board
IASC	International Accounting Standards Committee
IFRS	International Financial Reporting Standards
PUCM	Projected Unit Credit Method
US-GAAP	US-Generally Accepted Accounting Principles

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Abstract	2
Förkortningar	4
1. Inledning	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Problemdiskussion och syfte.....	8
1.3 Syfte och problemformulering.....	10
1.4 Avgränsning	11
1.5 Uppsatsens disposition.....	12
2. Metod	13
2.1 Val av ansats	13
2.2 Litteraturstudie	14
2.3 Dokumentstudie	15
2.3.1 Urval av bolag.....	15
2.4 Intervjustudie	16
2.4.1 Urval av respondenter.....	16
2.4.2 Urval av bolag.....	17
2.4.3 Urval av analytiker	17
2.4.4 Konstruktion av frågor	18
3. Teoretisk referensram.....	20
3.1 Utveckling inom redovisningsområdet	20
3.1.1 IASB's regelverk	21
3.1.2 Kvalitativa egenskaper	21
3.2 IAS 19.....	23
3.2.1 Avgiftsbestämd.....	24
3.2.2 Förmånsbestämd	24
3.3 Aktuariella antagande.....	26
3.4 Metod vid redovisning	28
3.4.1 Korridorsmetoden	29
3.4.2 Via resultaträkningen.....	30
3.4.3 Via övrigt totalresultat.....	31
3.5 Förändringar av IAS 19	31
3.5.1 Korridorsmetoden avskaffas.....	32
3.5.2 Avkastningsräntan förändras	35
3.5.3 Utökade upplysningskrav	35
4. Dokumentstudie	38

4.1 Påverkan på eget kapital.....	38
4.2 Soliditetpåverkan.....	39
5. Intervjustudie	41
5.1 Presentation av respondenter.....	41
5.2 Korridorsmetoden avskaffas	42
5.2.2 Avkastningsräntan förändras	44
5.2.3 Utökade upplysningskrav	46
5.2.4 Utveckling av IAS 19	48
6. Analys	50
6.1 Dokumentstudie.....	50
6.2 Intervjustudie	50
6.2.1 Korridorsmetoden avskaffas.....	50
6.2.2 Avkastningsräntan förändras	52
6.2.3 Utökade upplysningskrav	53
6.2.4 Utveckling av IAS 19	55
7. Resultat- och slutdiskussion	56
Källförtäckning	59
Figurförteckning	65

1. Inledning

I följande avsnitt börjar vi med att presentera en kort bakgrund till vår studie som övergår till en problemdiskussion för att motivera studien. Diskussionen leder fram till vår problemformulering och vårt syfte. Avslutningsvis beskriver vi studiens avgränsningar.

1.1 Bakgrund

Redovisning är ett område inom ekonomi som har blivit allt viktigare under de senaste decennierna på grund av det ökade utbytet av finansiell information mellan länder. Tidigare utvecklades och reglerades redovisning på nationell nivå vilket resulterade i avsevärda skillnader mellan länder. Det innebar ett växande problem, främst för investerare som blev allt mer intresserade av att jämföra bolags finansiella information över landsgränserna. I ett försök att harmonisera redovisningen bildades International Accounting Standards Committee (IASC) 1973 som tog fram en rad redovisningsstandarder, International Accounting Standards (IAS).¹ IASC som sedermera omorganiserades och blev International Accounting Standards Board (IASB) ansvarar numera för utvecklingen av globalt accepterade redovisningsstandarder som benämns IFRS.² EU beslutade 2002 att från och med 2005 skulle alla börsnoterade bolag använda sig av IASB:s utgivna redovisningsstandarder vid upprättandet av koncernredovisning.³

Vid tillämpning och skapandet av redovisningsstandarder används föreställningsramen (F-ramen). Vidare används F-ramen för att tolka standarder för att på så vis uppnå en mer konsekvent redovisning.⁴ Redovisningen ska enligt IASB vara utformad på ett sätt som gör den användbar för intressenter utanför bolaget likt investerare, leverantörer, långgivare och statliga myndigheter där investerarna anses vara viktigast.⁵ Vikten av att redovisningen ska vara användbar framhävs även genom intressentteorin. Intressentteorins centrala utgångspunkt är att en organisations framgång är beroende av hur väl den hanterar relationen med sina intressenter. Till dessa räknas kunder, anställda, leverantörer, samhället, finansiärer och andra som kan påverka framgången för bolaget. Det är, enligt intressentteorin, ledningens huvudsakliga uppgift att stödja samtliga parter och balansera deras specifika intressen samtidigt som intressenternas möjlighet till värdemaximering över tid tillgodoses.⁶

För att redovisningen ska anses användbar ska den enligt föreställningsramen innehålla två grundläggande och fyra förstärkande egenskaper. De grundläggande

---

¹ Marton, Jan, et al. *IFRS – i teori och praktik (Tredje upplagan)* (Stockholm: Sanoma utbildning, 2012), s. 2

² IFRS.org, *About the IFRS Foundation and the IASB*

³ Marton, et al, 2012, s. 2

⁴ Ibid., 26

⁵ FAR Akademi, *IFRS-Volymen 2012*. (Stockholm: FAR Akademi, 2012), s. 12, Föreställningsramen, punkt 9.

⁶ Freeman, Edward R. Phillips, Robert A. "Stakeholder theory: A libertarian defense". *Business Ethics Quarterly* Volume 12. 2002.

egenskaperna är relevans och korrekt återgivande och de förstärkande egenskaperna är förståelse, tidsaspekt, verifierbarhet och jämförbarhet.⁷

En av de utgivna standarderna är IAS 19 som berör ersättning till anställda. Ersättningen kan förekomma i olika former vilket är anledningen till att standarden är indelad i fyra olika områden; kortfristiga ersättningar till anställda, ersättning efter avslutad anställning, övriga långfristiga ersättningar och ersättning vid uppsägning.⁸ Pensioner klassas som ersättning efter avslutad anställning och delas upp i avgifts- samt förmånsbestämda planer. Avgiftsbestämda pensionsplaner är, ur ett redovisningsperspektiv, relativt okomplicerade. Vid tillämpning av en avgiftsbestämd pensionsplan redovisar bolaget en kostnad för pensioner under intjänandetiden och i det ifall bolaget fullföljer sina åtagande för inbetalningarna uppstår ingen skuld på balansräkningen gentemot de anställda. Detta är en central skillnad i jämförelse med förmånsbestämda pensionsplaner där bolaget istället åtar sig betalningsansvaret för den framtida pensionsutbetalningen. Svårigheten uppstår när bolaget ska redovisa hur mycket den anställda ska erhålla i pension i framtiden och diskontera detta belopp till sitt nuvärde.⁹

1.2 Problemdiskussion

”Pensionssmäll väntar storbolagen”

Dagens industri 2013-02-27

Detta citat syftar till den förändring av pensionsredovisningen som trädde i kraft den första januari 2013 med anledning av IASB's revidering av IAS 19. Förändringar av redovisningsstandarder brukar vanligtvis inte få särskilt stora effekter på bolagen och dess värdering. I det här fallet är dock läget annorlunda.¹⁰ Innan den förändring som nu trätt i kraft hade bolagen tre valmöjligheter vid redovisning av aktuariella vinster och förluster. Bolagen gavs möjlighet att redovisa direkt via resultaträkningen, via övrigt totalresultat eller använda sig av korridorometoden. Den valmöjligheten togs bort i och med förändringen av IAS 19 och numera ska redovisningen ske via övrigt totalresultat.¹¹ Den tidigare valmöjligheten har resulterat i att en del av de bolag som tidigare har tillämpat korridorometoden har byggt upp betydande oredovisade pensionsåtaganden. Vid övergång till redovisning via övrigt totalresultat kommer den oredovisade delen av pensionsförpliktelsen åskådliggöras genom att den ackumulerade aktuariella vinsten eller förlusten bokas mot eget kapital. Tidigare undersökningar tyder på att denna engångseffekt kan få en betydande påverkan på bolagens egna kapital¹², främst bolag med liten andel eget kapital. Exempelvis nämns Electrolux där effekten väntas bli en minskning av det egna kapitalet på

⁷ Marton, et al, 2012, s. 32

⁸ <http://www.farkomplett.se.ludwig.lub.lu.se/>, IAS 19 p.4

⁹ Marton, et al, 2012, s. 304-305

¹⁰ <http://www.affarsvarlden.se/tidningen/article3526972.ece>

¹¹ <http://www.ifrs.org/Alerts/PressRelease/Pages/IAS-19-June-2011.aspx>

¹² Fasshauer, Jan D, et al., “Adoption of IAS 19R by Europe’s premier listed companies: Corridor approach versus full recognition Summary of an ACCA research monograph”. *Journal of international Accounting, Auditing and Taxation*, Nr. 17, 2008.

uppskattningsvis ca 16 procent.¹³ Dock är inte Electrolux det enda bolag som kommer att drabbas då tillämpning av korridorshetoden har varit utbrett bland svenska bolag under de senaste åren. En undersökning gjord i slutet av 2011 antyder att uppemot 2/3 av de stora svenska bolagen använder sig av korridorshetoden.¹⁴

Eftersom den nya regleringen trädde i kraft den första januari 2013 är det först i kvartalsrapporterna för Q1 2013 som effekten kommer realiseras. Vi anser därför att det är av intresse att beskriva och analysera effekten av denna förändring. Vi avser att undersöka om bolag, som tidigare har använt sig av korridorshetoden, får en negativ engångseffekt mot eget kapital och om så är fallet dess relativa storlek. För att undersöka huruvida denna effekt får långsiktiga effekter på bolagens ekonomiska ställning avser vi även att mäta soliditeten före och efter förändringen. Kunskap om engångseffekten kan bidra till en ökad förståelse av förändringen och dess effekt på bolagens ekonomiska ställning vilket kan vara användbar information vid en bolagsanalys.¹⁵ Vi menar därför att information beträffande detta kan vara av intresse för samtliga intressenter.

Förutom engångseffekten förväntas revideringen av IAS 19 få stor inverkan på bolagens redovisning av pensionsförpliktelser då förändringen även påverkar bolagens pensionsberäkningar samt skärper upplysningskraven gällande förmånsbestämda pensionsplaner. Anledningen till förändringen är främst att pensionsredovisning anses vara ett komplicerat område och IASB vill genom revideringen underlätta förståelsen och öka användbarheten av informationen gällande bolagens pensionsförpliktelser.¹⁶ Hartwell lyfter fram vikten av att intressenter får tillgång till förståelig och användbar information gällande bolagets pensionsåtagande då pensionsförpliktelserna i många bolag är den enskilt största skulden.¹⁷ Ett steg mot att underlätta förståelsen av den finansiella informationen är att tvinga bolag att marknadsvärdera pensionsförpliktelserna genom avskaffandet av korridorshetoden.¹⁸ Detta kommer dock att resultera i ökad volatilitet i bolagens finansiella rapporter vilket inte nödvändigtvis är till fördel för användarna av finansiell information.¹⁹ Användandet av korridorshetoden har tidigare inneburit en möjlighet för bolagen att minska volatiliteten i de finansiella rapporterna samtidigt som information om pensionsförpliktelsens verkliga värde funnits i noterna. Tidigare studier tyder dock på att den information som presenteras i noterna har varit svår att hantera.²⁰

---

¹³ *Pension accounting changes need not be feared*, (2012-12-06), SEB Enskilda; Equity and Credit Research.

¹⁴ Persson, P., et al., "Debatt: nya regler kräver ökad kunskap om pensionsfonder", *Tidningen Balans*, Nr. 10, 2011

¹⁵ Nilsson, H. et al., *Bolagsvärdering med fundamental analys* (Upplaga 1:12), (Lund: Studentlitteratur, 2002).

¹⁶ <http://www.ifrs.org/Alerts/PressRelease/Pages/IAS-19-June-2011.aspx>

¹⁷ Hartwell, Carolyn L., "The Potential Implications of Revised IAS 19", *The CPA Journal*, September, 2012.

¹⁸ Persson, P., et al., "Nya regler kräver ökad kunskap om pensionsfonder". *Tidningen Balans*, nr. 10, 2011.

¹⁹ Morril, C. et al, "Smoothing mechanisms in defined benefit pension accounting standards: A Simulation Study". *Accounting perspectives*, Volyme 8, nr 2, 2009.

²⁰ Glaum, M. "Pension Accounting and Research: A Review". *Accounting and Business Research*, Special Issue, Volyme 39, Issue 3, 2009.

Att pensionsredovisning är komplicerat och informationen kring den är svårhanterlig är knappast någon nyhet för IASB utan snarare ett välkänt fenomen. Svårigheter med att ta fram en allmänt accepterad redovisningsstandard gällande pensionsredovisning är något som IASB har arbetat med kontinuerligt sedan pensionsredovisningen fördes upp på agendan 1977. Svårigheterna med att få standarden accepterad av både användare och producenter av den finansiella informationen har resulterat i en rad kompromisser. Det har i sin tur resulterat i nya problem som krävt ytterligare förändringar vilket är den främsta anledningen till de återkommande revideringarna av standarden.²¹ Vidare spelar även debatten kring upplysningskrav en central roll inom pensionsredovisningsområdet. På senare år har allt fler kritiska röster gjort sig hörda gällande bolagens utökade upplysningskrav. Kritiker menar på att mer information inte nödvändigtvis innebär bättre information utan framhäver vikten av att informationen måste vara relevant och användbar.²²

Vi anser utifrån ovanstående diskussion att det är av intresse att analysera utfallet av den senaste förändringen och utvärdera hur revideringen av pensionsredovisningen har tagits emot. Eftersom den finansiella informationen ska vara användbar för intressenter enligt IASB är det centralt att inkludera deras syn på förändringen i vår studie. Vidare tycker vi även att bolagens åsikter gällande förändringen är av intresse då de facto är producenter av informationen. Vi anser att denna studie kan bidra med information till producenter och användare av pensionsredovisning angående hur de olika parterna ser på förändringen av IAS 19.

1.3 Syfte och problemformulering

Syftet med denna studie är tudelat. Med studien avser vi beskriva och analysera den effekt som uppstått i samband med förändringen av pensionsredovisningen gällande borttagandet av korridorsmetoden till redovisning i övrigt totalresultat. Studien syftar även till att analysera och diskutera hur förändringen av pensionsredovisningen har mottagits av bolag och intressenter.

Utifrån vår problemdiskussion formulerar vi följande frågeställningar;

Hur och i vilken utsträckning kommer bolagens ekonomiska ställning att påverkas till följd av förändringen av pensionsredovisningen?

Vilka synpunkter har bolag och intressenter på den förändring som skett gällande pensionsredovisningen?

---

²¹ Napier, J Christopher, "The logic of pension accounting". *Accounting and Business Research*, Volyme 39, Nr. 3, 2009.

²² IFRS; Discussion Forum – Financial Reporting Disclosure, Feedback Statement, Maj, 2013.

1.4 Avgränsning

Då studien syftar till att analysera effekten av förändringen för bolag som tidigare har tillämpat korridorsmetoden kommer inte bolag som tidigare har använt sig av redovisning direkt i resultaträkningen inkluderas i studien. Anledningen till det är främst att redovisningsalternativet har tillämpats av ett fåtal bolag samt att det ej resulterar i ackumulera aktuariella vinster eller förluster i balansräkningen. Således är dessa bolag inte aktuella för vår studie.

1.5 Uppsatsens disposition

Kapitel 1

Det inledande avsnittet börjar med en kort bakgrund till vår studie som övergår till en problemdiskussion för att motivera studien. Diskussionen leder fram till vår problemformulering och vårt syfte. Avslutningsvis beskriver vi studiens avgränsningar.

Kapitel 2

I metodavsnittet redogör vi för studiens tillvägagångssätt och motiven bakom vald ansats motiveras. Metodkritik och metodreflektion återges löpande.

Kapitel 3

I teoriavsnittet redogör vi för den teori som ligger till grund för studien. I referensramen presenterar vi relevant teori och utförliga beräkningsexempel av IAS 19-standarden. Avslutningsvis redogör vi för den aktuella förändringens delområden och tidigare forskning på det aktuella området.

Kapitel 4

Kapitel 4 redogör för det empiriska materialet som ligger till grund för engångseffekten. Inledningsvis presenteras engångseffektens påverkan på det egna kapitalet därefter illustrerar och diskuterar vi engångseffektens påverkan på bolagens soliditet.

Kapitel 5

I följande avsnitt presenteras inledningsvis de respondenter som medverkat i studien därefter återges intervjumaterialet från våra sex intervjuer.

Kapitel 6

Kapitlet inleds med analys av dokumentstudien därefter analyseras det empiriska materialet från intervjustudien kopplat till den teoretiska referensramen.

Kapitel 7

Studien avslutas med att vi summerar resultatet av dokument- och intervjustudien. Vi besvarar studiens syfte och problemformulering. Avslutningsvis tar vi upp reflektioner angående studien och avger förslag till framtida forskning.

2. Metod

I följande avsnitt redogör vi för studiens tillvägagångssätt och motiven bakom vald ansats motiveras. Metodkritik och metodreflektion återges löpande.

2.1 Val av ansats

Den här studien berör pensionsredovisning med fokus på de effekter den senaste förändringen av IAS 19 har fått på bolags ekonomiska ställning samt hur intressenter och bolag ser på den reviderade IAS 19. Inledningsvis gjordes en teoretisk genomgång av ämnet som mynnade ut i en teoretisk referensram. Detta genererade grundläggande kunskap inom ämnet vilket vi ansåg var en förutsättning för att driva studien vidare. Den här typen av strategi är att klassas som deduktiv vilket innebär att tidigare rön och teorier bidrar till en förväntning av verkligheten som sedermera undersöks. Kritik mot tillvägagångssättet har framförts främst gällande forskarens inverkan på informationsinsamlingen vilket kan resultera i att central information ignoreras.²³ I det här fallet ansåg vi dock att förkunskaper gällande förändringen av pensionsredovisningen och bakgrunden till den var en förutsättning för att möjliggöra insamling av relevant information och anser inte att det påverkar vårt resultat.

Då syftet med studien var tudelad krävdes det olika metoder för att på bästa möjliga sätt besvara de två problemformuleringarna. Med studien avsåg vi dels att undersöka den effekt som förändringen av IAS 19 har fått för bolag som tidigare har tillämpat korridorometoden. För att möjliggöra detta valde vi ett kvantitativt tillvägagångssätt där vi genom en dokumentstudie i form av årsredovisningar och kvartalsrapporter ämnade undersöka effekten som förändringen har genererat gällande bolagens ekonomiska ställning. Nackdelen med dokumentstudier är att informationen som används klassas som sekundärdata vilket kan medföra frågor gällande tillförlitligheten.²⁴ I det här fallet såg vi inte tillförlitligheten som ett problem då informationen baserades på årsredovisningar och kvartalsrapporter från bolag, som genom sin storlek och börsnotering, regleras under IFRS-regelverket vilka står under oberoende granskning av bland annat revisorer och media. Detta ansåg vi gav informationen tillräcklig tillförlitlighet.

Studien avsåg även att analysera och diskutera hur intressenter och bolag ser på förändringen av IAS 19. Då vi i studien var intresserade av organisationers och intressenters inställning och uppfattning gällande förändringen var en kvalitativ ansats att föredra. En kvalitativ ansats innebär att fokus läggs på detaljer och nyanser där den unika uppgiftslämnaren är i fokus. Metoden innebär även en öppenhet gentemot ny information vilket är i linje med vår studie. Vi var inte ute efter att testa

---

²³Jacobsen, Dag, Ingvar, *Vad, hur och varför? Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, (Lund: Studentlitteratur, 2002), s. 34-35

²⁴ Ibid., s. 207

några hypoteser gällande förändringen av IAS 19 utan snarare få en uppfattning av hur respondenterna ser på förändringen vilket möjliggjordes genom intervjuformen.

Nackdelen med ett kvalitativt tillvägagångssätt ligger främst i att det är resurskrävande samt att det leder till begränsade generaliseringsmöjligheter.²⁵ Det leder i sin tur till en minskad extern giltighet eftersom studien baseras på ett begränsat antal studieobjekt. Detta medför att vi ej kan dra slutsatser om hela populationen men vi tror oss ändå kunna tyda generella tendenser. Vi är införstådda i problematiken men anser ändå att en kvalitativ ansats är att föredra då den innebär en flexibilitet samt en mer interaktiv arbetsprocess. En kvantitativ ansats hade begränsat vår studie eftersom det förutsätter djupgående förkunskaper i ämnet vilket vi inte besatt. Risken hade i det fallet varit att vi gick miste om nyanser och infallsvinklar av fenomenet.

För att underlätta förståelsen av det komplicerade ämnet samt reda ut problem av mer praktisk karaktär gällande pensionsredovisningen kontaktade vi två redovisnings-specialister. Eva Törning på Grant Thornton bidrog med svar på praktiska frågor och rekommenderade kontakt med Johan M Ericsson på PWC. Kontakt togs med Johan och en kortare intervju genomfördes för att reda ut en del frågor som uppkommit under studiens gång.

2.2 Litteraturstudie

Den deduktiva ansatsen som användes i studien innebar inledningsvis en omfattande litteraturstudie. Insamling av relevanta artiklar och böcker rörande pensionsredovisning på koncernnivå och den förändring som trädde i kraft 1 januari 2013 gjordes. Fokus låg på vetenskapliga artiklar som hämtades från olika databaser likt LUB-search. Då vi ansåg att det saknades vetenskapliga artiklar som på ett grundligt sätt beskrev alla olika aspekter av den reviderade IAS 19 kompletterades litteraturstudien med icke akademiskt publicerat material från PwC, SEB, Deloitte, FAR-komplett och Swedbank. Publikationen från Swedbank fick vi i samband med intervjun med en representant från banken.

Efter insamling av relevanta artiklar och litteratur började utformningen av den teoretiska referensramen. Då pensionsredovisning på koncernnivå i allmänhet anses komplicerat och svårt att greppa ansåg vi det som nödvändigt att grundligt reda ut och förklara ämnet. Den teoretiska referensramen innehåller därför inledningsvis en tydlig definition av avgiftsbestämda- och förmånsbestämda pensionsplaner där fokus därefter kretsar kring förmånsbestämda pensionsplaner. Då den reviderade IAS 19 minskar redovisningsmöjligheterna gällande aktuariella vinster och förluster ansåg vi att en genomgång av tidigare redovisningsalternativ var berättigad då det genererar en förståelse för förändringen.

---

²⁵ Jacobsen, Dag, Ingvar., s. 144

Utifrån det material vi tog del av gällande förändringen av IAS 19 kunde vi identifiera tre ämnesområden vilket föranledde skapandet av kategorier. Kategorisering innebär att data grupperas för att på så vis blir mer överskådlig.²⁶ Detta gav oss möjligheten att strukturera upp förändringen av IAS 19 och utifrån kategorierna samla in empiri som sedermera analyserades och låg till grund för våra slutsatser. De tre olika kategorierna är Korridorsmetoden avskaffas, Avkastningsräntan förändras och Utökade upplysningskrav.

2.3 Dokumentstudie

För att granska om förändringen av pensionsredovisningen har fått konsekvenser på bolagens ekonomiska ställning utfördes en dokumentstudie. Denna innefattade en djupgående studie av bolagens årsredovisningar för 2012 och rapporter för första kvartalet 2013. Anledningen till att årsredovisningar för 2012 valdes var för att revideringen av standarden trädde i kraft den första januari 2013. Genom en studie av årsredovisningarna 2012 fick vi en bild av hur pensionsredovisningen reglerades utifrån de tidigare reglerna. Detta möjliggjorde en jämförelse mellan årsredovisningarna och kvartalsrapporterna för 2013 eftersom de senare var utformade utefter reviderade IAS 19.

För att bedöma om bolagens ekonomiska ställning har påverkats, och om så är fallet, i vilken utsträckning valde vi att granska förändringen av eget kapital och nyckeltalet soliditet. Då övergången från redovisning enligt korridorsmetoden till redovisning i övrigt totalresultat innebär att ackumulerade aktuariella förluster bokas mot eget kapital ansåg vi att det vara av vikt att undersöka denna effekt. Har bolagen haft ackumulerade aktuariella förluster har beloppet satts i relation till bolagets egna kapital för att på så vis sätta storleken på förändringen i ett perspektiv. Anledningen till att vi valde att inkludera soliditetsmättet i studien är att det kan anses vara ett mått på bolagets långsiktiga överlevnadsförmåga.²⁷

2.3.1 Urval av bolag

Då det endast är bolag vilka använder sig av förmånsbestämda pensionsförpliktelser och tidigare tillämpat korridorsmetoden som kan drabbas av en negativ effekt på dess ekonomiska ställning, på grund av den reviderade IAS 19, ansåg vi det vara en naturlig avgränsning. Förmånsbestämda pensionsplaner används främst av stora bolag vilket gör det rimligt att anta att det även är bland dessa som förändringen av IAS 19 fick störst konsekvenser. Tidigare undersökningar visar på att närmare två tredjedelar av de stora svenska bolagen använde sig av korridorsmetoden under 2010. Således ansåg vi att ett urval som inkluderade samtliga bolag på Large Cap listan var berättigat.

---

²⁶ Jacobsen, Dag, Ingvar., s. 230

²⁷ Nilsson, H. et al., s. 153

2.4 Intervjustudie

Eftersom delsyftet i studien vara att diskutera och analysera hur bolag och intressenter såg på förändringen av IAS 19 valde vi individuella intervjuer som metod. Individuella intervjuer lämpar sig bäst när relativt få studieobjekt ska undersökas, då den enskilda individen står i fokus samt när individens tolkning och uppfattning gällande ett visst fenomen är av intresse.²⁸ Även närheten till respondenten såg vi som en bidragande faktor till valet då det möjliggjorde personlig kontakt med respondenten samt gav oss möjligheten att använda årsredovisningar och kvartalsrapporter som komplement till frågorna.²⁹ Exemplifieringar och hänvisningar till rapporterna bidrog till ett mervärde och ökad förståelse av respondentens syn på förändringen.

En svaghet med en kvalitativ metod är att det resulterar i en stor mängd data som kan vara svår att tolka och ta till sig.³⁰ Vi ansåg oss bemästra detta problem genom att spela in intervjuerna och sedan transkribera dem. På så vis försäkrade vi oss om att vi inte misstolka intervjuaren och att ingen information gick till spillo vilket stärker studiens validitet. Med validitet menas att den insamlade datan är relevant utifrån studiens syfte.³¹

Vi ansåg det fördelaktigt att utföra intervjuerna ansikte mot ansikte men då detta inte var möjligt i samtliga fall på grund av det geografiska avståndet utfördes fyra intervjuer via telefon. Anledningen till att vi föredrog intervjuer ansikte mot ansikte var att det underlättade möjligheten att få en personlig kontakt med respondenten och på så vis etablera förtroende vilket vi hoppades möjliggjorde mer insiktsfulla svar. Dessutom underlättades användandet av årsredovisningar och kvartalsrapporter för exemplifiering vid fysiska möten.³² Genom användandet av telefonintervjuer förlorade vi möjligheten att se hur respondenter reagerade på frågorna. Dock anser vi det inte som en nackdel då ämnet i sig inte anses känsligt och frågorna var allmänt formulerade. Dessutom blir intervjuareffekten inte lika stor vid intervjuer via telefon i jämförelse vad den kan bli vid ett möte. Intervjuareffekten innebär att respondenten beter sig annorlunda på grund av den fysiska närvaron av undersökaren.³³

2.4.1 Urval av respondenter

Då tidigare studier antyder att det råder delade meningar gällande hur pensionsredovisningen ska utformas mellan användarna av finansiell information och producenter av finansiell information ansåg vi det som nödvändigt att inkludera representanter från båda grupperna i studien.³⁴ Då IASB, genom sitt regelverk, främst syftat till att reglera redovisningen mot att tillgodose investerarens

---

²⁸ Jacobsen, Dag, Ingvar., 161

²⁹ Ibid., s. 142

³⁰ Ibid., s. 144

³¹ Ibid., s. 21

³² Ibid., s. 161

³³ Ibid., s. 162

³⁴ Napier, J Christopher, s. 231

informationsbehov ansåg vi det relevantt att diskutera och analysera hur denna grupp såg på förändringen av IAS 19. I F-ramen framgår det att rådgivare och således analytiker likställs med investerare vilket motiverar vårt beslut att inkludera tre analytiker i studien.³⁵ Eftersom bolag är producenter av finansiell information föreföll det naturligt att även inkludera ett antal bolagsrepresentanter i studien för att på så vis erhålla en motpol till analytikernas åsikter och uppfattningar gällande förändringen samt pensionsredovisning i stort. Genom att inkludera två skilda perspektiv på hur pensionsredovisningen bör utformas och hur den senaste förändringen mottogs, ansåg vi oss ha fog för att kunna uttala oss om förändringens faktiska utfall baserat på de svar vi fått från våra respondenter.

2.4.2 Urval av bolag

Vid urvalet av bolag använde vi oss av en rad kriterier för att i slutändan komma i kontakt med respondenter som dels var insatta i pensionsredovisningen men även besatt relevant kunskap om förändringen av IAS 19. Då IFRS ska tillämpas av alla börsnoterade bolag i deras respektive koncernredovisning ansåg vi det nödvändigt att fokusera på bolag som de facto tillämpade standarden då dessa bolag uppfyllde det första kriteriet. Då den största förändringen av IAS 19 var borttagandet av korridorometoden ansåg vi det relevantt att undersöka och analysera hur förändringen togs emot bland bolag som nyligen hade tillämpat korridorometoden. Eftersom vi i detta stadie redan hade påbörjat dokumentstudien var de bolag på Large Cap listan som under 2012 använt sig av korridorometoden redan identifierade. Vi misstänkte att storleken på engångseffekten kunde ha en inverkan på vad det enskilda bolaget ansåg om förändringen av IAS 19 därför gjorde vi ett medvetet val av bolag som medverkade i studien. Tre bolag valdes ut där vi fann att engångseffekten hade haft skiftande påverkan på respektive bolags egna kapital, allt från stor påverkan till endast marginell påverkan. Genom det förfarandet ansåg vi att möjligheten till viss generalisering ökade.

Då IAS 19 och pensionsredovisning är ett relativt smalt och komplicerat redovisningsområde antog vi att endast ett begränsat antal inom respektive bolag besatt relevant och tillräcklig information för att ha möjlighet att tillföra något till vår studie. Kriteriet gällande urval av bolagsrepresentanter var att de skulle vara ansvariga eller delaktiga i framställandet av den finansiella informationen på koncernnivå och då även insatta i pensionsredovisningen.

2.4.3 Urval av analytiker

Redan innan urvalet av analytiker var vi införstådda i att pensionsredovisning inte är den mest vitala informationskällan vid en bolagsanalys. Trots detta ansåg vi att deras synpunkter samt sätt att tolka och värdera den presenterade informationen gällande pensionsförpliktelsen var av intresse för vår studie. Vid genomgång och efterforskning kring ämnet dök Peter Malmqvists namn upp flertalet gånger. Peter Malmqvist figurerar i många sammanhang när pensionsredovisning diskuteras

---

³⁵ Föreställningsramen, punkt 9.

offentligt däribland i tidningen Balans och Affärsvärlden. Att Malmqvist kunde bidra med intressanta och insiktsfulla kommenterar i vår studie såg vi som självklart.

Vid urval av de två andra analytikerna hämtade vi inspiration från en rankinglista över de främsta analytikerna i Sverige.³⁶ Det framgick att landets främsta analytiker var verksamma inom storbankerna vilket föranledde kontakt med ett flertal banker. Då pensionsredovisning, som vi tidigare har nämnt, inte är den mest vitala informationen för en bolagsanalytiker hade vi vissa problem med att få tag på analytiker som besatt relevant kunskap inom ämnet. Initialt var vi ute efter att inkludera två analytiker som representerade skilda banker. För att möjliggöra så högkvalitativa svar som möjligt reviderade vi kriterierna för urvalet löpande under studiens gång. Efter den inledande intervjun förstod vi att ytterligare en intervju med en bolagsanalytiker troligtvis inte skulle bidra med djupgående kunskap gällande den förändrade pensions-redovisningen. Efter rekommendation av bolagsanalytikern tog vi kontakt med en kollega till honom som besatt ingående kunskaper avseende förändringen vilket föranledde en intervju. Vi var medvetna om att generaliseringsmöjligheterna begränsades på grund av att två representanter från samma bolag ingick i studien. Vi anser att detta inte försvagar vår studie då deras arbetsområden är skilda och hans specialkunskaper i ämnet skapar mervärde för vår studie.

2.4.4 Konstruktion av frågor

När en intervju ska utformas finns det olika grader av struktur som undersökaren kan använda sig av.³⁷ Vi valde i det här fallet att upprätta en intervjuguide. Anledningen till det var att vi ville underlätta analysen av informationen samt belysa förändringen av IAS 19 utifrån de tre kategorierna som vi identifierade under litteraturstudien. Intervjuguide är ett användbart redskap när vi vill försäkra oss om att ett antal aspekter berörs vid samtliga intervjuer men samtidigt inte styr intervjun i för stor utsträckning. Då den kvalitativa delen av studien baseras på en deduktiv ansats fanns det en risk att vi inte hade täckt in samtliga aspekter av förändringen eller förbisett någon infallsvinkel. För att undvika detta avslutades varje intervju med en öppen fråga där respondenten fick möjlighet att uttala sig om aspekter gällande förändringen av IAS 19 som inte hade berörts tidigare under intervjun. Detta resulterade i att vi efter den första intervjun kompletterade våra ursprungliga tre kategorier med ytterligare en som benämns Utveckling av IAS 19 vilket berör utvecklingen och tendenserna i ett längre perspektiv och inte enbart utifrån den senaste förändringen.

Utformningen av intervjuguiden anser vi även ökar studiens reliabilitet. Med reliabilitet menas i vilken utsträckning undersökningsmetoden påverkar studiens resultat och om resultatet kan anses tillförlitlig och trovärdig. En kvalitativ ansats anses vara mycket kontextberoende vilket innebär att studien är mycket svår att

---

³⁶ Dagens industri 2012-05-07, ”Nordens bästa analytiker ger sina köptips”, www.di.se

³⁷ Jacobsen, Dag, Ingvar., s. 163

upprepa. Detta kan leda till att studiens tillförlitlighet och trovärdighet ifrågasätts.³⁸ De kategorier som användes i intervjuguiden är så pass välgrundade i teorin att en liknande litteraturstudie torde resultera i likartade kategorier vilket vi anser ökar studiens reliabilitet.

För att försäkra oss att bolagen hanterar redovisningen av pensionsförpliktelsen på ett likartat sätt valde vi att inleda intervjuerna med ett antal frågor av praktisk karaktär. Av samma anledning applicerade vi samma teknik vid intervjun av analytiker. Således försäkrade vi oss om att analytikerna hanterade informationen om de förmånsbestämda pensionsplanerna på ett jämförbart sätt.

---

³⁸ Jacobsen, Dag, Ingvar, s. 275-276

3. Teoretisk referensram

I följande avsnitt redogör vi för den teori som ligger till grund för studien. I referensramen presenterar vi relevant teori och utförliga beräkningsexempel av IAS 19-standarden. Avslutningsvis redogör vi för den aktuella förändringens delområden och tidigare forskning på det aktuella området.

3.1 Utveckling inom redovisningsområdet

Sedan 2002 har IASB och den amerikanska motsvarigheten, US Financial Accounting Standards Board (FASB) arbetat mot att skapa en gemensam redovisningsstandard. Arbetet initierades genom "the Norwalk Agreement" som fastslog att de båda organisationerna skulle arbeta med att ta fram en högkvalitativ redovisningsstandard vilken möjliggjorde ökad global tillämpning.³⁹ En hel del arbete har redan gjorts för att eliminera skillnaderna mellan de två standarderna men ett flertal väsentliga skillnader återstår fortfarande. Den största anledningen till att det råder skillnader mellan de två redovisningsstandarderna beror på att de är influerade av olika redovisningsteorier. US GAAP, som är utgivet av FASB, är en mer regelbaserad standard vilket innebär att standarden bygger på komplexa uppsättningar regler och riktlinjer för att i så stor utsträckning som möjligt täcka in alla möjliga redovisningssituationer. Fördelen med ett sådant regelverk ligger främst i det faktum att i princip alla möjliga redovisningssituationer är reglerade vilket får till följd att liknande transaktioner redovisas på likartade sätt. IFRS är av en mer principbaserad karaktär där rekommendationer och riktlinjer styr redovisningen utifrån målet att uppnå hög redovisningskvalitet. Regelverket anses på så vis mer tillmötesgående för det enskilda bolaget och dess unika utformning vilket även gör det till ett mer attraktivt val för bolag. Dock innebär det även ökade kunskapskrav på bolaget då tillämpningen fordrar professionella tolkningar och bedömningar av regelverket.⁴⁰

Kritik finns mot båda redovisningsprinciperna. US GAAP anses av många som för komplext samt att bolag blir tvingade att redovisa ovanliga transaktioner på bristfälliga sätt på grund av de strikta reglerna. Vidare leder utvecklingen av standarden till nya regler då luckor i reglerna utnyttjas av bolag tills dess att de är reglerade. Förespråkade av US GAAP anser dock att de strikta reglerna resulterar i mer enhetlig redovisning mellan bolag vilket underlättar vid jämförelser för främst investerare. Dessutom har bolagsledningen inte lika många möjligheter till att styra redovisningen vilket ofta lyfts fram som kritik mot IFRS. Den ökade flexibiliteten vid tillämpning av IFRS kan missbrukas av bolagsledningen för att uppnå resultatmål eller uppsatta mål. Studier tyder på att utvecklingen går mot standarder som influeras

---

³⁹ <http://www.ifrs.org>

⁴⁰ Philips, Thomas Jr., Drake, Andrea., & Luehlfing, Michael., "Transparency in financial reporting: a look at rules-based versus principles-based standard". *Academy of Accounting & Financial Studies Journal*, vol. 14, nr. 4.

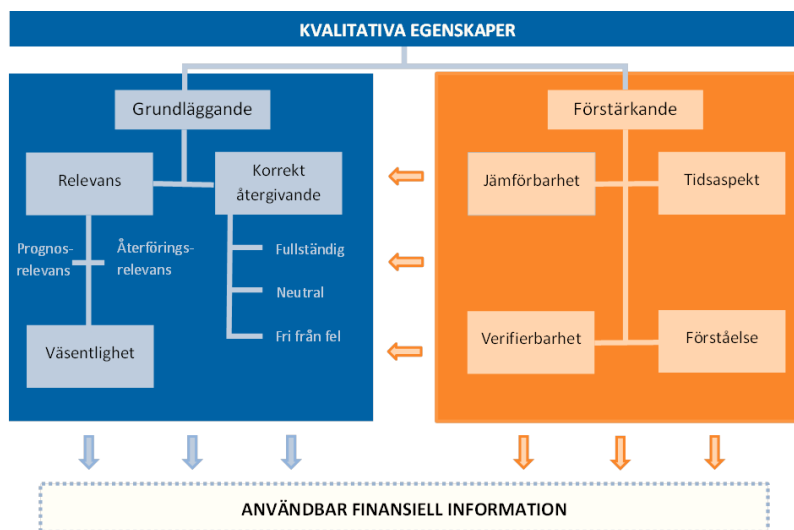
av båda redovisningsprinciperna då det inte råder någon egentlig sanning om vilken som anses mest fördelaktig.⁴¹

3.1.1 IASB's regelverk

Till stöd för de bolag som använder sig av IASB's regelverk finns föreställningsramen (F-ramen) vilken fungerar som en vägledning vid tolkning av regelverket.⁴² F-ramen är inte överordnat enskilda IAS'er.⁴³ F-ramen anger att det är de externa intressenterna som är den huvudsakliga målgruppen vid den externa rapporteringen. Detta förtydligas ytterligare genom att fastställa att de huvudsakliga beslutsfattarna är de befintliga och potentiella investerarna, långgivare och andra kreditgivare. Då investerare tillför bolagen riskkapital är denna grupp av intressenter den yttersta och viktigaste informationsmottagaren.⁴⁴ Det är således den finansiella rapporteringens huvudsakliga syfte att förse dessa intressenter med användbar finansiell information.⁴⁵ De uppgifter bolagen presenterar för sina intressenter avser bland annat att skapa ett underlag till framtida likviditetsbedömningar. Ett bolags likviditet är avgörande för dess förmåga att betala anställda, leverantörer och långgivare samt att lämna utdelning till ägarna. En förutsättning för att bedöma den kort- och långsiktiga betalningsförmågan är att intressenter har tillgång till relevant information.⁴⁶

3.1.2 Kvalitativa egenskaper

F-ramen belyser ett antal kvalitativa egenskaper som ligger till grund för hur de finansiella rapporterna skall utformas. Utgångspunkten är att förse befintliga och potentiella investerare samt långgivare och andra kreditgivare med information de kan anses ha nytta av. F-ramen anger två grundläggande egenskaper samt fyra förstärkande egenskaper enligt figur 3:1.

Figur 3:1 Kvalitativa egenskaper (Marton, et al, 2012, s. 33, figur 2:1)

⁴¹ Philips, T, Jr., Drake, A., & Luehlfing, M.

⁴² <http://www.farkomplett.se.ludwig.lub.lu.se/>, Föreställningsramen p. 1

⁴³ Ibid., p. 2

⁴⁴ Ibid., p. 10

⁴⁵ Ibid., p. 12

⁴⁶ Ibid., p. 15

De två olika egenskapskategorierna samspelar och är beroende av varandra och skapar förutsättningar för att presentera användbar information. För att den information som presenteras ska vara till någon nytta måste den vara relevant för användarna som beslutsunderlag. Kriterier för att avgöra huruvida informationen är relevant eller ej bedöms beroende på om informationen underlättar bedömningen av inträffade, aktuella och framtida händelser eller genom att bekräfta alternativt korrigera tidigare bedömningar.⁴⁷ Vad avser informationens väsentlighet bedöms det på om ett eventuellt utelämnande eller en ren felaktighet kan påverka de beslut som användarna kan komma att fatta. Måttet på väsentlighet avgörs av postens eller felets storlek och på omständigheterna kring utelämnandet eller felet.⁴⁸ Centralt vid utgivande av information är att den återges korrekt.⁴⁹ Detta uppnås när informationen är fri från fel, neutral och fullständig.⁵⁰ Dessa grundläggande kvalitativa egenskaper skapar grunden för att användbar information kan lämnas till beslutsfattaren.

De förstärkande egenskaperna jämförbarhet, tidsaspekt, verifierbarhet och förståelse kompletterar de grundläggande egenskaperna. Som underlag för att ges möjlighet att bilda sig en uppfattning om trender i bolagets resultat och finansiella ställning måste investerare vara kapabla att jämföra bolag med varandra. Detta förutsätter att värderingsprinciper och sättet att presentera redovisningen för likartade affärshändelser redovisas likformigt. Detta ställer krav på bolagen att informera användarna om vilka redovisningsprinciper som tillämpats och om det gjorts några ändringar inom ramen för de tidigare angivna principerna och eventuella effekter på grund av detta.⁵¹

Att informationen presenteras och publiceras inom en rimlig tidsperiod från dess inträffande är centralt för att informationen inte skall förlora i relevans. Här måste bolagsledningen göra en avvägning mellan att rapportera en händelse i ett tidigt skede eventuellt utan fullkomliga uppgifter eller att invänta och öka tillförlitligheten på informationen. Information som lämnas först när all data finns presenterad och tillförlitligheten på uppgifterna är maximal kan leda till att informationen blir oanvändbar och irrelevant.⁵²

Användarna av informationen skall ha rimlig möjlighet att förstå informationen som presenteras av bolagen vilket ställer krav på användarvänlighet. Informationen måste indelas, beskrivas och presenteras på ett tydligt och konsekvent sätt för att underlätta förståelse. Av IFRS förutsätts det att informationsanvändarna har rimliga kunskaper om affärsverksamhet och ekonomiska aktiviteter och att de nyttjar informationen med någorlunda regelbundenhet. Verifierbarhet åsyftar att oavsett vem som tar del av

---

⁴⁷ <http://www.farkomplett.se.ludwig.lub.lu.se/>, Föreställningsramen, p. 26

⁴⁸ Ibid., p. 30

⁴⁹ Ibid., p. 33

⁵⁰ Marton, et al, 2012, s. 34

⁵¹ Föreställningsramen p. 39 - 40

⁵² Ibid., p. 43

informationen och oberoende av tidigare kunskap skall resultera i samma slutsatser vid tolkning av informationen.⁵³

3.2 IAS 19

IAS 19 är en av IASB:s utgivna redovisningsstandarder som efter beslutet av EU 2002 skulle tillämpas av alla listade europeiska börsbolag med start från den 1 januari 2005. Beslutet sågs som ett viktigt steg i arbetet med att skapa en mer transparent och enhetlig finansiell information på internationell nivå för att underlätta för investerare och andra intressenter vid exempelvis jämförelser av bolag.⁵⁴

IAS 19, ersättning till anställda, omfattar alla former av ersättningar som ett bolag tillhandahåller sina anställda i utbyte mot arbetsinsats. Ersättningarna kan förekomma i fyra olika former; kortfristiga ersättningar till anställda, ersättning efter avslutad anställning, övriga långfristiga ersättningar och ersättningar vid uppsägning. Exempel på kortfristiga ersättningar till anställda är löner, sociala avgifter, semesterersättning och andra former av ersättningar som den anställda förväntas mottaga inom 12 månader efter utförd prestation. Är tidsperioden mellan prestationen och utbetalningen av ersättningen mer än 12 månader klassas den som övrig långfristig ersättning vilket vanligtvis gäller för vissa former av bonusar, långvarig betald frånvaro och långfristig ersättning vid arbetsoförmåga.⁵⁵

Ersättning vid uppsägning innefattar ersättningar som har kommit till stånd genom att bolaget har beslutat om uppsägning, alternativt att den anställde har accepterat ett erbjudande om ersättning från bolaget i utbyte mot uppsägning.⁵⁶ Ersättning efter avslutad anställning anses mest problematisk av de fyra olika formerna av ersättning och inkluderar pensioner, sjukvård och livförsäkringar.⁵⁷

Mycket av svårigheterna vid redovisning av ersättning efter avslutad anställning och då främst gällande pensioner beror på det faktum att kostnaden och utbetalningen inte sammanfaller inom samma period. Enligt matchningsperspektivet ska sambandet mellan kostnader och intäkter identifieras och utifrån det styra vilken redovisningsperiod som ska användas. Eftersom den anställdes arbetsinsats vanligtvis inbringar en intäkt till bolaget ska kostnaden för arbetsprestationen därför tas upp i resultaträkningen för den period då arbetsinsatsen utförs. Detta medför att pensionskostnaden tas upp som en kostnad då arbetsprestationen utförs men eftersom utbetalningen sker först långt senare medför det en skuld i balansräkningen.⁵⁸ Med skuld menas, enligt föreställningsramen, en befintlig förpliktelse för bolaget till följd

---

⁵³ <http://www.farkomplett.se.ludwig.lub.lu.se/>, Föreställningsramen, p. 25

⁵⁴ Morais, Ana I, "Actuarial Gains and Losses: the Choice of the Accounting Methods". *Accounting in Europe*, Volym 5, Nr. 2, 2008.

⁵⁵ Marton, et al, 2012, s. 300-303

⁵⁶ Ibid., 316.

⁵⁷ Ibid., 303.

⁵⁸ Ibid., 299.

av inträffade händelser, vilket väntas ge upphov till ett utflöde från bolaget av resurser som innefattar ekonomiska fördelar.⁵⁹

Svårigheterna med redovisning av pensionsförpliktelser härrör även från en förändrad redovisningssyn samt utvecklingen inom pensionsområdet. Tidigare sågs pensionsutbetalningar som en gåva från bolaget till den anställde vilket medförde att kostnaden härleddes till den period då utbetalningen inträffade. I samband med utgivandet av IAS 19 1983 förändrades dock synen på pensionsredovisning, från gåva till skyldighet från bolagets sida. Detta medförde att pensionskostnaden skulle bokföras under den tid då arbetet utfördes vilket resulterade i en skuld i bolagets balansräkning fram till dess att utbetalningen var gjord.⁶⁰ Även synen på pensionsförpliktelser ur ett rättsligt perspektiv bidrar till problem då det råder olika regler mellan länder. Vidare ställer pensionsredovisning höga krav på bolagen då nuvärdesberäkningar av framtida skulder måste göras. Beräkningarna görs utifrån antaganden om ekonomisk- och demografisk utveckling, ofta över lång tid, vilket är väldigt komplicerat. Små förändringar gällande antagandena kan leda till stora förändringar när det gäller det redovisade värdet.⁶¹

3.2.1 Avgiftsbestämd

Huruvida val av metod faller på avgiftsbestämd- eller förmånsbestämda pensionsplaner utgör en klar skillnad för den enskilda arbetstagaren. Detta då den överhängande risken för utfallet av framtida pensionsutfästelsen kommer att överläggas på arbetstagaren och inte på bolaget när pensionen är avgiftsbestämd. Bolaget överför medel till en separat juridisk enhet i form av en pensionsfond eller till ett försäkringsbolag där de framtida utbetalningarna står i relation till den framgång som förvaltningen av tillgångarna lyckats uppnå. Således kan arbetstagarens slutliga pensionsutbetalningar skifta beroende på bättre eller sämre utfall än vad som tidigare beräknats. Vad gäller redovisningen av avgiftbestämda planer anses den inte leda till några komplicerade bedömningar eller redovisningstekniska problem. Periodens inbetalningar redovisas som en kostnad för pensioner och om bolaget har fullföljt sin del av avtalet och betalat hela det avgiftsbestämda beloppet uppstår ingen skuld eller avsättning i balansräkningen. I de fall bolaget inte betalat hela pensionsavgiften uppstår en skuld på balansräkningen som ska betalas inom 12 månader efter perioden då tjänsten utförts. Om så inte har skett måste bolagets pensionsavgifter diskonteras till sitt nuvärde.⁶²

3.2.2 Förmånsbestämd

Vid beräkning av pensioner i enlighet med IAS 19 uppstår de mest komplicerade beräkningarna vid tillämpandet av förmånsbestämda pensionsplaner.⁶³ Vidare är det

---

⁵⁹ Föreställningsramen p. 49b

⁶⁰ Sandu, M.I 2012, 'Economic Consequences of Pension Accounting', *International Business Research*, Vol. 5, No. 8.

⁶¹ Glaum, M.

⁶² Marton, Jan, et al. *IFRS – i teori och praktik (Andra upplagan)* (Stockholm: Bonnier utbildning, 2010), 251–252.

⁶³ IAS 19 p. 55

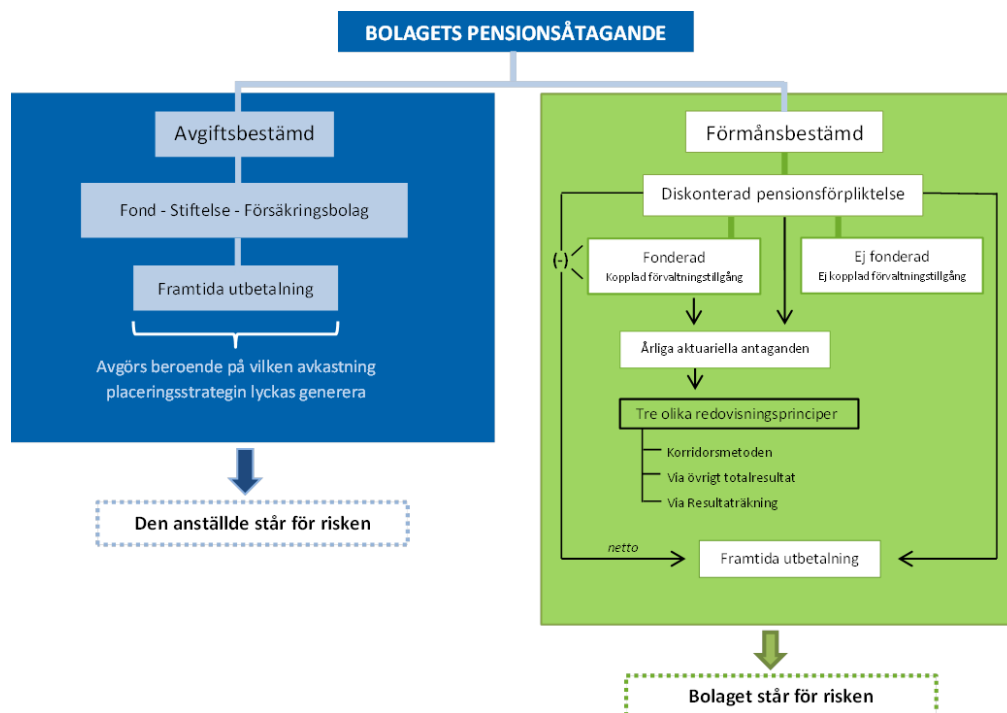
av vikt att poängtera att pensionsrisken inte längre åvilar den enskilde arbetstagaren utan att det nu är bolagets skyldighet att ersätta den anställde det belopp som avtalats. Detta oavsett utfallet respektive avkastningen på det avsatta beloppet. Den centrala frågan vid beräkningen avser hur stor ersättning de anställda intjänat under året. Anledningen till att de förmånsbestämda pensionsplanerna skapar problem är att de ger bolaget till uppgift att utföra ett antal antagande till grund för att fastställa det belopp som bolaget är skyldig att betala till den anställde i framtiden.

Anledning till att det krävs antagande om framtida ersättning är dels att förmånsbestämda pensionsplaner och den framtida pensionskostnaden ofta står i relation till den anställdes slutlön eller en procentsats av en genomsnittslön under de fem sista åren före pensionering. Ett annat sätt att fastställa pensionen är att basera den på en procentsats av lönen de bästa åren av arbetslivet.

Dessa antagningar kan leda till en rad problem vid fastställandet av pensionsskulden och pensionskostnaderna. Som beskrivit tidigare är det vid val av denna pensionsplan bolaget som står för risken alternativt garantin att de anställda får det utlovade beloppet. Bolagen kan använda sig av fonderade planer som avser att förvaltningstillånger kopplas till pensionsplanen för att möjliggöra en reglering av skulden. Syftet med att koppla fonderade planer till skulden är att öka utrymmet för bolaget att i framtiden reglera sina åtagande. Det finns två olika sätt att hantera de fonderade planerna, dels genom en intern förvaltning och dels en extern förvaltning. I de fall bolaget verkar i ett land där intern förvaltning är tillåtet finns särskilda regler för hur de fonderade planerna ska förvaltas. Vid extern förvaltning placeras de avsatta pensionsmedlen i stiftelser som kan förvalta tillgångar från en eller flera arbetsgivare. Vidare kan bolaget använda sig av försäkringslösningar för förvaltning av de fonderade planerna. Återigen är det centralt att oavsett val av förvaltning är det i slutändan det enskilda bolaget som står för risken av det framtida åtagandet oavsett framgång vid förvaltning.⁶⁴ Nedan illustreras flödet i avgifts och förmånsbestämda pensionsplaner.

---

⁶⁴ Marton, et al, 2012, s. 305

Figur 3:2 Bolagets pensionsåtagande (Inspirerad efter teori från Marton, et al, 2012, s. 296-311)

3.3 Aktuariella antagande

För att möjliggöra en nuvärdesberäknad åskådliggöring av bolagets framtida förpliktelse gentemot sina anställda görs uppskattningar av de faktorer som avgör den slutgiltiga kostnaden. De uppskattningar som görs kallas aktuariella och innefattar demografiska antaganden avseende till exempel livslängd och personalomsättning. De aktuariella antagandena omfattar även finansiella uppskattningar avseende diskonteringsränta, pensionsutbetalningarnas storlek, avkastning på förvaltningstillgångar och diskonteringsränta.⁶⁵ Den diskonteringsräntesats som bolagen ska tillämpa vid beräkningen av pensionsförpliktelsen är enligt IAS 19 den marknadsmässiga avkastningen på förstklassiga företagsobligationer vid rapportperiodens slut. När det, som i Sveriges fall, inte traditionellt finns en aktiv marknad för företagsobligationer ska den marknadsmässiga avkastningen på statsobligationer användas.⁶⁶ Då de aktuariella beräkningarna är av betydande omfattning och kräver stora resurser kan bolaget vända sig till en behörig aktuarie. Aktuarien kan bistå bolaget vid framtagandet av de aktuariella antagandena samt kan utföra beräkningen av den förmånsbestämda pensionsförpliktelsen dock är det i slutändan bolagen själva som fastställer antagandet.⁶⁷

För att fastställa det under- eller överskott som finns i pensionsplanen använder sig bolagen av en metod benämnd Projected Unit Credit Method (PUCM). Metoden

⁶⁵ IAS 19 p. 76

⁶⁶ Ibid., p. 83

⁶⁷ Marton, et al, 2012, s. 306

möjliggör en tillförlitlig beräkning av de ersättningsbelopp de anställda intjänat under både nuvarande och tidigare perioder. Således måste bolagen fastställa hur stora ersättningar som tillfaller nuvarande eller tidigare period samt de tidigare nämnda finansiella och demografiska antagandena. Metoden medför att varje tjänstgöringsperiod anses ge upphov till ytterligare en enhet av den totala slutliga förpliktelsen och att dessa enheter värderas separat och ackumuleras till den slutgiltiga förpliktelsen vid rapportperiodens slut.⁶⁸ Beloppet som uppstår vid användandet av PUCM diskonteras för att fastställa nuvärdet av den förmånsbestämda förpliktelsen och kostnaden avseende tjänstgöring under nuvarande period. I de fall bolaget har kopplade förvaltningstillgångar ska beloppet utgöra nettot mellan tillgången och nuvärdet på den förmånsbestämda förpliktelsen.

IAS 19 beskriver att aktuariella vinster och förluster uppstår i de fall då nuvärdet på pensionsförpliktelsen eller verkligt värde på de eventuellt kopplade förvaltningstillgångarna stiger eller sjunker.⁶⁹ Mer konkret kan en aktuariell förlust beskrivas som att när nuvärdet av ingående förpliktelse tillsammans med de antaganden som gjorts för året inte motsvarar utfallet på utgående förpliktelse. I detta fall uppstår det en residual som belastar övrigt totalresultat. Eftersom de antagande som bolaget gjort vid årets början, avseende uppskattningar av framtida personalomsättning, livslängd eller ökning av löner, inte nödvändigtvis måste överensstämma med årets utgående värde skapas en skillnad som måste hanteras. I de fall ett bolag har kopplade förvaltningstillgångar kan det uppstå en aktuariell vinst om den verkliga avkastningen på tillgången skiljer sig från diskonteringsräntan.⁷⁰ Nedan presenteras ett exempel på hur, i detta fall, en aktuariell förlust kan uppstå.

Aktuariellt beräkningsexempel

År	2012	
IB pensionsförpliktelse	350 000 kr	
Diskonteringsränta applicerad på förpliktelse	4%	
Prognos/antagande angående intjäning	15 000 kr	
Årets pensionsutbetalningar	10 000 kr	
UB pensionsförpliktelse	369 000 kr	369 000 kr
Ny beräkning vid årets slut påvisar verklig förpliktelse á	375 000 kr	- 375 000 kr
Aktuariell vinst (+) / Förlust (-)		Σ - 6 000 kr

$$350\,000 + (0,04 \times 350\,000) + 15\,000 - 10\,000 = 369\,000$$

Figur 3:3 Aktuariellt beräkningsexempel (Fritt efter Marton, et al, 2012)

För att bestämma värdet på förpliktelsen används diskonteringsfaktorn som nämnts tidigare. Den diskonterade förpliktelsen ger upphov till löpande räntekostnader på grund tidsvärdet på pengarna där desto närmare utbetalningstidpunkten beräkningarna kommer desto högre blir nuvärdet av förpliktelsen. Ränteberäkningen sker på nettot mellan den förmånsbestämda pensionsskulden eller tillgången och belastar resultaträkningen. Nettot multipliceras med diskonteringsfaktorn och skapar,

⁶⁸ IAS 19 p. 64 – 65

⁶⁹ Morais, Ana I.

⁷⁰ Marton, et al, 2012, s. 305

beroende på om bolaget har en skuld eller tillgång, en räntekostnad respektive ränteintäkt.⁷¹ Figur 4 illustrerar ett beräkningsexempel.

Förutsättningar för nettoränteberäkning	
År	2012
IB pensionsförpliktelse	2 500 MSEK
IB kopplade förvaltningstillgångar	1 200 MSEK
Nettoskuld (+) / Tillgång (-)	1 300 MSEK
Diskonteringsränta applicerad på förpliktelse	4%
Förväntad avkastning på förvaltningstillgångarna	4%

$(2500 - 1200) = 1300$

Beräkning av nettoränta enligt nya IAS 19	
År	2012
Nettoskuld (+) / Tillgång (-)	1 300 MSEK
Ränta	4%
Nettoränta (I detta fall en kostnad)	-52 MSEK

$(2500 - 1200) \times 0,04 = 52$

Figur 3:4 Beräkningsexempel av nettoränta före revideringen av IAS 19. (Fritt efter Zivkovic, Marko., "IAS 19R: Setting a new base for pension liabilities", Swedbank, *Special report; Equity research*, 2013-02-18)

3.4 Metod vid redovisning

Tidigare fanns det tre metoder för att redovisa förändringarna i de aktuariella vinster eller förlusterna. Som utgångspunkt skulle de aktuariella förändringarna, som kan bero på en ökning eller minskning av antingen nuvärdet av en förmånsbestämd förpliktelse eller det verkliga värdet av en eventuellt tillhörande förvaltningstillgång, redovisas i resultaträkningen. Som alternativ, (numera det enda återstående alternativet), fanns möjlighet att redovisa via övrigt totalresultat med ackumulerad effekt i eget kapital.⁷² Tidigare fanns även möjligheten att, inom ett visst intervall, inte redovisa via resultaträkningen och således inte påverka balansräkningen. Denna metod kallades för korridorometoden och innebar att skulden som avspeglas i balansräkningen inte till fullo motsvarar nuvärdet av bolagets framtida förpliktelse. Det innebar att endast de ackumulerade aktuariella vinsterna eller förlusterna som översteg korridoren behövde redovisas. Motivet bakom denna redovisningsmetod var att effekterna av ändrade antaganden inte skulle skapa volatilitet i balansräkningen. Vidare ansågs det inte vara motiverat att redovisa kortsiktiga effekter i ändrade antaganden då det var svårt att påvisa att dessa antaganden skulle komma att realiseras i framtiden.⁷³

För att åskådliggöra skillnaderna mellan de tre redovisningsmetoderna kommer ett utförligt beräkningsexempel att presenteras. Inledningsvis kommer beräkningsexemplet förutsättningar att presenteras därefter beräkningen av skulden respektive tillgången. Det diskonterade nuvärdet och avkastningen på förvaltningstillgångarna beräknas på motsvarande sätt oavsett val av redovisningsmetod. Vad som skiljer metoderna åt är storleken på skulden respektive tillgången som skall balanseras och hur det belastar resultaträkningen kontra övrigt totalresultat. Av denna anledning

⁷¹ Marton, et al, 2012, s. 313

⁷² Morais, Ana I.

⁷³ Marton, et al, 2010, s. 258

kommer metodens faktiska effekt på bolagets finansiella ställning att åskådliggöras efter vardera redovisningsmetod.

Förutsättningar				
År	2010	2011	2012	2013
Diskonteringsränta vid årets början		5%	6%	5%
Förväntad avkastning för förvaltningstillgångar vid årets början *		8%	9%	8,5%
Kostnader avseende tjänstgöring under innevarande period **		260	280	300
Utbetalda ersättningar för pensioner		300	340	360
Inbetalda avgifter till förvaltningstillgångar		180	190	240
Förpliktelsens nuvärde den 31/12	2000	2100	2160	2400
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde den 31/12	2000	2060	2150	2300
Förväntad genomsnittlig återstående tjänstgöringstid för de anställda (År)	12	12	12	12

* Numera skall avkastningsränta och diskonteringsränta utgöra samma enhet och således överensstämma med varandra. Avkastningsränta för respektive år blir därmed, vid tillämpning av nya de nya reglerna; 5%/6%/5%. IAS 19 p. 83, 125.

** Kostnader avseende tjänstgöring under innevarande period motsvarar ökningen avseende nuvärdet av förmånsbestämda förpliktelser som härrör från anställdas tjänstgöring under innevarande period.

Beräkningsunderlag till skuld respektive tillgång				
År	2010	2011	2012	2013
Skuld				
Förpliktelsens nuvärde i början av året		2000	2100	2160
Räntekostnader		100	126	108
Kostnader avseende tjänstgöring under innevarande period		260	280	300
Utbetalda ersättningar för pensioner		-300	-340	-360
Aktuariella vinster (+) / förluster (-)		-40	6	-192
Förpliktelsens nuvärde den 31/12	2000	2100	2160	2400

2000 * 0,05 = 100

2000 * 0,08 = 160

År	2010	2011	2012	2013
Tillgång				
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde i början av året		2000	2060	2150
Förväntad avkastning på förvaltningstillgångarna		160	185,4	182,8
Inbetalda avgifter		180	190	240
Utbetalda ersättningar		-300	-340	-360
Aktuariella vinster (-) / förluster (+)		-20	-54,6	-87,3
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde den 31/12	2000	2060	2150	2300

Figur 3:5 Beräkningsunderlag (Marton, et al, 2010, 2012)

3.4.1 Korridorometoden

För att minska fluktuationerna i balansräkningen där aktuariella vinster och förluster skulle uppväga varandra tilläts tidigare redovisning enligt korridorometoden. Uppskattningar vilka höll sig inom ett intervall om 10 procent var bolaget inte tvungna att redovisa. Det fanns dock ett minimikrav att bolaget skulle redovisa en andel av de aktuariella vinster och förlusterna som låg utanför detta intervall, kallat korridoren, om plus minus 10 procent.⁷⁴ Det fanns således en möjlighet för bolag att inte redovisa enligt det faktiska utfallet och systematiskt dölja effekten av felaktiga aktuariella antagande. Avskrivningen av dessa belopp skulle beräknas genom att dividera överstigande andel utanför korridoren med återstående tjänstgöringstid för de anställda som innefattades av planen. IAS 19 tillät snabbare systematisk redovisning av de effekter som de aktuariella antagandena gav upphov till. Bolaget kunde redovisa hela den aktuella kostnaden eller vinsten direkt vilket medförde att standarden inte uppfyllde kriteriet jämförbarhet mellan bolag och deras redovisning.⁷⁵

⁷⁴ IAS 19 p. 95

⁷⁵ Beechy, Thomas H. "The Many Challenges of Pension Accounting". Accounting Perspectives, Volym 8, Nr. 2, (2009).

Beräkningsunderlag unikt för korridorometoden				
År	2010	2011	2012	2013
Ack. oredovisade aktuariella vinster den 31/12 ***	250	225,8	285,1	174,6
Korridorens gränsvärde ****	200	210	216	240
Överstigande andel	50	15,8	69,1	0,0
Förväntad genomsnittlig tjänstgöringstid (År)	12	12	12	12
Redovisad aktuariell vinst (+)	4,2	1,3	5,8	0,0
<hr/>				
Oredovisade aktuariella vinster och förluster den 1/1	250	225,8	285,1	
Aktuariell vinst (+) / förlust (-) förpliktelse		-40	6	-192
Aktuariell vinst (+) / förlust (-) på förvaltningstillgångarna		20	54,6	87,3
Redovisad aktuariell vinst (-) / förlust (+)		-4,2	-1,3	-5,8
Oredovisade aktuariella vinster den 31/12	250	225,8	285,1	174,6

Högsta UB-värdet av förvaltningstillgångar eller förpliktelse (skuld) multiplicerat med 10 %, i detta fall för år 2011; $2100 * 0,10 = 210$

*** Siffran för 2010 har skapats för att möjliggöra ett beräkningsexempel för de övriga åren.
**** När företaget beräknar sin förmånsbestämda skuld redovisas en andel av de aktuariella vinster och förluster som intäkt eller kostnad om nettobeloppet av ackumulerade oredovisade aktuariella vinster och förluster vid slutet av den föregående rapporteringsperioden överstiger det högre värdet av 10 % av nuvärdet av den förmånsbestämda förpliktelsen och 10 % av det verkliga värdet av eventuella förvaltningstillgångar. (Föregående upplaga av IAS 19 p. 92, numera borttaget redovisningsalternativ)

Figur 3:6 Underlag för beräkning av korridorometoden (Marton, et al, 2010, 2012)

Ovan ser vi att bolaget endast kommer att redovisa överstigande del av de aktuariella vinster/förluster dividerat med den genomsnittliga tjänstgöringstiden. Den ackumulerade effekten för årets aktuariella vinster/förluster och redovisad aktuariell del utgör ingående balans året därpå. Korridorens gränsvärde baseras då på detta värde och sätts i relation till tioprocentsgränsen. Nedan presenteras metodens nettoeffekt på bolagets balansräkning respektive resultaträkning.

KORRIDORMETODEN			
BALANSRÄKNING			
År	2011	2012	2013
Förpliktelsens nuvärde	2100	2160	2400
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde	-2060	-2150	-2300
Oredovisade aktuariella vinster (+)	225,8	285,1	174,6
Nettoskuld	265,8	295,1	274,6
<hr/>			
RESULTATRÄKNING			
År	2011	2012	2013
Kostnad tjänstgöring under innevarande period	260	280	300
Räntekostnader	100	126	108
Förväntad avkastning förvaltningstillgångar	-160	-185,4	-182,8
Aktuariella vinster (-) som redovisas	-4,2	-1,3	-5,8
Kostnad i resultaträkning	195,8	219,3	219,5

Figur 3:7 Korridorometoden (Marton, et al, 2010, 2012)

3.4.2 Via resultaträkningen

I det fall bolaget valde att redovisa via resultaträkningen (numera borttaget redovisningsalternativ) justerades periodens ackumulerade pensionskostnader inklusive de aktuariella vinster och förlusterna via resultaträkningen och belastade bolaget i samma period som intjänandet. Förpliktelsen och förvaltningstillgångarna redovisades till sitt nettobelopp.⁷⁶

⁷⁶ Morais, Ana I.

DIREKT VIA RESULTATRÄKNINGEN			
BALANSRÄKNING			
År	2011	2012	2013
Förpliktelsens nuvärde	2100	2160	2400
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde	-2060	-2150	-2300
Nettoskuld	40	10	100

RESULTATRÄKNING			
År	2011	2012	2013
Kostnad tjänstgöring under innevarande period	260	280	300
Räntekostnader	100	126	108
Förväntad avkastning förvaltningstillgångar	-160	-185,4	-182,8
Akkumulerade vinst (+) / förlust (-)	-20,0	60,6	-104,8
Kostnad i resultaträkning	220,0	160,0	330,0

Figur 3:8 Via resultaträkningen (Fritt efter Marton, et al, 2010)

3.4.3 Via övrigt totalresultat

Det nu enda återstående redovisningsalternativet för aktuariella vinster och förluster åskådliggörs nedan. Här redovisas nettoeffekten av det aktuariella utfallet i övrigt totalresultat med ackumulerad effekt i eget kapital. En effekt av denna metod blir att dessa samlade under- eller överskott aldrig kommer att påverka resultaträkningen varken när de uppkommer eller i framtiden. En benämning på detta är att de aktuariella vinster eller förlusterna aldrig kommer att omklassificeras till resultatet eller recycclas. Precis som när ett bolag valt att redovisa via resultaträkningen speglar balansräkningen förpliktelsens nuvärde och förvaltningstillgångarnas verkliga värde. Balansräkningen avspeglar således tillgången och skuldens marknadsvärde.⁷⁷

VIA ÖVRIGT TOTALRESULTAT			
BALANSRÄKNING			
År	2011	2012	2013
Förpliktelsens nuvärde	2100	2160	2400
Förvaltningstillgångarnas verkliga värde	-2060	-2150	-2300
Nettoskuld	40	10	100

RESULTATRÄKNING			
År	2010	2011	2012
Kostnad tjänstgöring under innevarande period	260	280	300
Räntekostnader	100	126	108
Förväntad avkastning förvaltningstillgångar	-160	-185,4	-182,8
Kostnad i resultaträkning	200,0	220,6	225,3

ÖVRIGT TOTALRESULTAT (ACK. EFFEKT MOT EK)			
År	2011	2012	2013
Årets ack. aktuariella vinster (+) / förluster (-)	-20	60,6	-104,8

Figur 3:9 Via övrigt totalresultat (Marton, et al, 2010, 2012)

3.5 Förändringar av IAS 19

IAS 19 har sedan den introducerades 1983 varit föremål för ett flertal förändringar i försök att stärka redovisningskvaliteten. Den senaste förändringen initierades 2008 i samband med publiceringen av diskussionsunderlaget "Preliminary Views on Amendment to IAS 19".⁷⁸ Efter att noga övervägt de 150 kommentarer som inkommit till följd av diskussionsunderlaget presenterade IASB ett utkast på en

⁷⁷ Marton, et al, 2012, s. 311-312

⁷⁸ Hartwell, Carolyn L.

reviderad version av IAS 19 som publicerades 2010 vilken året därpå antogs.⁷⁹ Den reviderade versionen av IAS 19 började gälla den 1 januari 2013 men skulle retroaktivt tillämpas för 2012.

Bakgrunden till förändringen var främst att förbättra redovisningskvaliteten samt att skapa en bättre förståelse för det komplicerade redovisningsområdet.⁸⁰ Borttagandet av korridorsmetoden gör redovisningen mer internationellt jämförbar och minskar risken för att bolagen har oredovisade pensionsåtagande. Tidigare har kritik framförts mot att informationen som presenteras i balansräkningen kan vara missledande och svår att tolka till följd av att korridorsmetoden har tillämpats. Dessutom anses en del företag ha utnyttjat användandet av korridorsmetoden för att hålla nettoskulden nere. Det problemet anser sig IASB nu lösa.⁸¹ Som tidigare nämnts har de senaste förändringarna av IAS 19 oftast baserats på kompromisser mellan användare och producenter av finansiell information. Detta har försvårat för redovisningsstiftarna att ta fram en allmänt accepterad standard som är både effektiv och tillämpningsbar.⁸² Förändringen ska enligt IASB resultera i att redovisningen på ett bättre och mer förståeligt sätt speglar bolagens pensionsåtaganden och riskerna associerat med det vilket är centralt för intressenter och då främst investerare.

Revideringen av IAS 19 innebär följande förändringar av de förmånsbestämda pensionsförpliktelserna⁸³:

- Korridorsmetoden avskaffas
- Avkastningsräntan förändras
- Utökade upplysningskrav

3.5.1 Korridorsmetoden avskaffas

Tidigare har bolag haft möjlighet att välja mellan tre redovisningsmetoder när det gällde aktuariella vinster och förluster vilket enligt IASB gjorde det svårare för intressenter att sätta bolag i relation till varandra. Olika redovisningsalternativ för samma typ av transaktioner leder till ett incitament för bolagsledningen att välja det mest fördelaktiga alternativet men genom att minska redovisningsalternativen förhindrar IASB denna möjlighet.⁸⁴ Dock är borttagandet av korridorsmetoden inte helt okontroversiellt.⁸⁵ Redovisning i övrigt totalresultat samt att de aktuariella vinster och förlusterna redovisas fullt ut i den period då de uppstår resulterar visserligen i att pensionsförpliktelsen blir värderad till marknadsvärde men det leder även till ökad volatilitet i bolagens balans- och resultaträkning. Detta är något förespråkarna av korridorsmetoden anser vara ett problem då svårigheter med att fastställa aktuariella antaganden tillsammans med det faktum att små förändringar får

---

⁷⁹ Hartwell, Carolyn L.

⁸⁰ Hartwell, Carolyn L.

⁸¹ IASB Exposure Draft "Defined Benefit Plans: Proposed Amendments To IAS 19"

⁸² Napier, J Christopher.; Fasshauer, Jan D, et al.

⁸³ Hartwell, Carolyn L.

⁸⁴ Morais, Ana I.

⁸⁵ Glaum, M.

stora konsekvenser gör att svängningarna mellan perioder kan bli relativt stora.⁸⁶ Att tidigare inte behöva redovisa de förändringar som låg inom korridoren i resultat och balansräkningen och möjligheten att periodisera den överskridande effekten resulterade i mindre fluktuationer mellan perioder. Trots den uppenbara risken för ökad volatilitet i företags finansiella rapporter visar studier att finansanalytiker förespråkar redovisning i övrigt totalresultat och ett borttagande av korridorsmetoden.⁸⁷

Redovisning via övrigt totalresultat infördes för att bättre reflektera specifika intäkter, utgifter, vinster och förluster. Detta medförde en bredare presentation av bolagets resultat innefattande både nettoresultat och övrigt totalresultat. När denna redovisningsprincip först infördes var det ett försök till att balansera behoven mellan producenter och användare av den finansiella informationen. Debatten kring hur nettoresultatet och övrigt totalresultat bäst kan presenteras har varit omfattande. En del menar att information som presenteras i övrigt totalresultat i regel är information som inte är relaterad till bolagets kärnverksamhet och kan bestå av orealiserade vinster och förluster. Det är därför, enligt kritikerna, bäst att exkludera dessa från nettoresultatet då det förhindrar överdriven och irrelevant volatilitet. Å andra sidan finns det förspråkare av det omvända som anser att om dessa poster separeras från nettoresultatet finns det en risk för att investerare missar information som kan komma att få betydande effekt på bolagens egna kapital.⁸⁸

Mängden information som presenteras via övrigt totalresultat blir större vid tillämpning av US-GAAP än vid tillämpning av IFRS. Detta försvårar konvergensen mellan de två standarderna på internationell nivå. I juni 2011 reviderade det amerikanska FASB reglerna för hur deras redovisning av övrigt totalresultat skulle utföras och vilka komponenter det skulle innehålla, detta för att möjliggöra ökad internationell konvergens.⁸⁹

Risken för ökad volatilitet är inte det enda problemet som bolag ställs inför som följd av förändringen av IAS 19. Borttagandet av korridorsmetoden innebär att ackumulerade aktuariella vinster och förluster ska bokas mot eget kapital. Tidigare forskning och undersökningar tyder på att ett flertal bolag har ackumulerade aktuariella förluster som uppgår till, hos en del bolag, betydande belopp. Engångsbokningen kan därför få väsentliga konsekvenser på bolagens balansräkningar.⁹⁰ Hur stor denna engångseffekt blir beror helt på det specifika bolaget. En rapport från 2008 indikerar exempelvis på att engångseffekten för svenska bolag kan, vid en övergång till redovisning i övrigt totalresultat, uppgå till i genomsnitt 5 procent av eget kapital.⁹¹

---

⁸⁶ Morrill et al.

⁸⁷ Fasshauer, Jan D, et al.

⁸⁸ Eaton, Tim V., et al., "The Presentation of Other Comprehensive Income", *The CPA journal*, Mars, 2013.

⁸⁹ Eaton, Tim V., et al.

⁹⁰ Fasshauer, Jan D, et al.; Böhm, A., et al.; Zivkovic, M.

⁹¹ Fasshauer, Jan D, et al.

Förändringen av IAS 19 innebär fortsättningsvis att företagens pensionsförpliktelser kommer att värderas till verkligt värde. Värdering till verkligt värde är ett sätt att mäta värdet på tillgångar och skulder på bolagens balansräkning. Verkligt värde definieras som det pris som skulle erhållas vid en försäljning av en tillgång eller det pris som måste betalas för att överföra en skuld vid en ordnad transaktion mellan marknadsaktörer vid den aktuella värderingsidpunkten. Argument för värdering till verkligt värde är bland annat att tillgångar och skulder motsvarar dess rådande marknadsvärde och ger således en ögonblicksbild av dess faktiska nuvärde vilket bidrar till ökad transparens.⁹²

En fördel med revideringen av IAS 19 är att balans och resultaträkningen blir mer fullständig och transparent vilket har ansetts, av främst analytiker, vara en brist vid tidigare tillämpning av korridorsmetoden. Information om pensionsförpliktelsens verkliga värde vid tillämpning av korridorsmetoden har tidigare funnits i noterna men informationen där har visat sig vara, ur ett användarperspektiv, komplicerad och svår att hantera. Att pensionsförpliktelsen numera värderas till verkligt värde i balansräkningen, hoppas IASB, kommer underlätta hanteringen av information för analytiker och andra användare gällande pensionsförpliktelse.⁹³

Tidigare studier indikerar att det inte finns något klart svar på frågan om marknadsvärdering är en utveckling som är till fördel för användare av finansiell information gällande pensioner. Dock finns det studier som antyder att pensionsförpliktelser som redovisas till marknadsvärde i balansrapporten utgör mer värde för analytiker än rapporter där korridorsmetoden används.⁹⁴ Värdering till verkligt värde och dess effekter på bolagens redovisning och intressenternas beslutsunderlag har varit föremål för debatt, framförallt efter den senaste finanskrisen. Kritiker menar att värdering till verkligt värde inte är relevant och riskerar att vara missvisande för åtaganden som hålls under en längre period där rådande prisläge kan bero på marknadsineffektivitet, irrationella investerare eller bristande likviditet. Kritiker menar vidare att värderingen till verkligt värde är opålitlig och bidrar till finanssystemets återkommande konjunktursvackor.⁹⁵

Då förvaltningstillgångarna ska hjälpa till att täcka pensionsskulden blir den faktiska avkastningen på dessa tillgångar intressant. Tidigare studier har tagit fasta på den exponering bolagens förvaltningstillgångar har mot aktiekursutvecklingen. Bolagen kan välja att ha olika riskvikter i sin portfölj och således sprida risken avseende mängden aktier och andra placeringsinstrument. En studie utfördes i USA där effekterna på avgifts- och förmånsbestämda pensionsplaner efter finanskrisen undersöktes. Studien påvisar att amerikanska bolag i privat sektor år 2005 hade över

---

⁹² Laux, C. et al.

⁹³ Glaum, M.

⁹⁴ Glaum, M.

⁹⁵ Laux, C. et al.

70 procent av sina tillgångar, tillhörande den förmånsbestämda pensionsplanen, placerade i aktier.⁹⁶

3.5.2 Avkastningsräntan förändras

Förändringen gällande avkastningsräntan på förvaltningstillgångarna innebär att bolagen själva inte längre kan anta en avkastningsränta utan räntan måste istället vara identisk med diskonteringsräntan. Bakgrunden till förändringen beror främst på att IASB vill förhindra bolag från att anta för optimistiska avkastningsräntor för att på så vis påverka storleken på pensionsförpliktelsen som redovisas i balansräkningen. Tidigare forskning påvisar att en del bolag har haft tämligen aggressiva ränteantaganden⁹⁷ vilket kan anses vara i linje med studier som påvisar att ifall bolagsledningen ges flexibilitet i sin redovisning öppnas möjligheten till manipulation.⁹⁸ Nedan illustreras redovisningstillämpningen av ränteberäkningen innan och efter förändringen och dess effekter på resultaträkningen. Kostnaden blir efter förändringen av IAS 19 högre i resultaträkningen då avkastningsräntan inte längre kan kompensera höga diskonteringskostnader på förpliktelsen.

Förutsättningar för nettoränteberäkning	
År	2012
IB pensionsförpliktelse	2 500 MSEK
IB kopplade förvaltningstillgångar	1 200 MSEK
Nettoskuld (+) / Tillgång (-)	1 300 MSEK
Diskonteringsränta applicerad på förpliktelse	4%
Förväntad avkastning på förvaltningstillgångarna	6%

$(2500 - 1200) = 1300$

Beräkning av nettoränta enligt tidigare IAS 19	
Förväntad avkastning på förvaltningstillgångarna	72 MSEK
Årets kostnad för pensionsförpliktelsen	-100 MSEK
Nettoränta (I detta fall en kostnad)	-28 MSEK

$1200 \times 0,06 = 72$

$2500 \times 0,04 = 100$

Beräkning av nettoränta enligt nya IAS 19	
År	2012
Nettoskuld (+) / Tillgång (-)	1 300 MSEK
Diskonteringsränta	4%
Nettoränta (I detta fall en kostnad)	-52 MSEK

$(2500 - 1200) \times 0,04 = 52$

Figur 3:10 Beräkning av nettoränta. (Fritt efter Zivkovic, M.)

3.5.3 Utökade upplysningskrav

Revideringen av IAS 19 innebar utökade upplysningskrav gällande förmånsbestämda pensioner. Revideringen innebär att kostnader relaterat till förändringar av förmånsbestämda pensionsplaner och förvaltningstillgångar ska delas upp i tre olika kategorier. De tre kategorierna är kostnad avseende tjänstgöring, finansiella kostnader och omvärderingar.⁹⁹

Kostnader avseende tjänstgöring inkluderar kostnader relaterat till den anställdes intjäning under innevarande period. Även kostnader avseende tidigare perioder kan

⁹⁶ Clark, Robert L., et al., "How will the stock market crash affect the choice of pension plans?" *National tax journal*, Vol. LXII, Nr. 3, 2009.

⁹⁷ Fasshauer, Jan D, et al.

⁹⁸ Laux, C. et al.

⁹⁹ Baculik, Emily K. "How IFRS Convergence Will Affect Accounting for Defined Benefit Plans" *The CPA Journal*, Vol. 80, No. 9. 2010.

inkluderas i kategorin.¹⁰⁰ Sådana kostnader uppstår när förändringar görs gällande exempelvis ersättningsnivån och ska numera tas upp direkt i den period då de uppstår.

För att illustrera förändringen kan vi tänka oss följande exempel. En anställd har rätt till pension motsvarande 1 % av slutlönen för varje anställningsår. Dock förutsätter det att den anställda arbetar i minst 5 år. Om bolaget ändrar ersättningsnivån till 1,25 % och säger att den förändringen även ska gälla tidigare år ökar den förmånsbestämda pensionsförpliktelsen med exempelvis 1000. Av det härrör 800 till anställda som har arbetat mer än 5 år medan resterande 200 avser anställda som ännu inte har uppnått gränsen. Föregående version av IAS 19 innebar att den tidigare tjänstgöringskostnaden på 800 skulle tas upp direkt i resultaträkningen samtidigt som de resterande 200 skulle periodiseras över den återstående tiden tills de var intjänade. Den reviderade IAS 19 innebär däremot att hela kostnaden på 1000 ska tas upp direkt under den period då förändringen sker.¹⁰¹

Finansiella kostnader avser det räntenetto som beräknas på förvaltnings-tillgångarna och pensionsskulden. I det fall det finns en nettoskuld beräknas räntan på detta belopp och redovisas som en kostnad i resultaträkningen.¹⁰² Se figur 3:10 för vidare illustration. Omvärderingar består av aktuariella vinster och förluster samt avkastningen på förvaltningstillgångarna minus den del som ingår i räntenettet.¹⁰³ Beloppet redovisas, till skillnad från övriga två kategorier, i övrigt totalresultat. Uppdelningen av kostnaderna anser IASB ska underlätta förståelsen av den finansiella rapporten.¹⁰⁴

Förutom ovanstående uppdelning innebär revideringen av IAS 19 en rad upplysningsskyldigheter för bolagen. En förklaring måste göras av de risker som är knutna till de förmånsbestämda pensionsplanerna.¹⁰⁵ Vidare måste bolagen dela upp förvaltningstillgångarna i olika grupper beroende på risk.¹⁰⁶ Det kan exempelvis vara aktier, obligationer och fastigheter.¹⁰⁷ De viktigaste aktuariella antagandena måste åskådliggöras samt en känslighetsanalys över hur variationer i dessa kan påverka pensionsförpliktelsen.¹⁰⁸ Vilka aktuariella antaganden som ska åskådliggöras avgör bolagen själva. För att underlätta förståelsen gällande förändringen av pensionsförpliktelsen samt förvaltningstillgångarna måste en uppställning göras där förändringen specificeras likt figur 3:5 avseende beräkning av tillgång och skuld.¹⁰⁹

---

¹⁰⁰ IAS 19 p. 8

¹⁰¹ PwC: "IAS 19 (revised) significantly affects the reporting of employee benefits"

¹⁰² IAS 19 p. 8

¹⁰³ IAS 19 p. 8

¹⁰⁴ Baculik, Emily K. "How IFRS Convergence Will Affect Accounting for Defined Benefit Plans" *The CPA Journal*, Vol. 80, No. 9. 2010.

¹⁰⁵ IAS 19 p. 135

¹⁰⁶ PwC: "IAS 19 (revised) significantly affects the reporting of employee benefits"

¹⁰⁷ IAS 19 p. 142

¹⁰⁸ IAS 19 p. 144-145

¹⁰⁹ IAS 19 p. 141

Det utökade upplysningskravet anser IASB ska underlätta för intressenter att förstå pensionsförpliktelsens olika delar samt få en bild över de risker som är associerade med förmånsbestämda pensioner.¹¹⁰ Dock innebär mer information inte nödvändigtvis ökad förståelse. Ämnet har varit flitigt debatterat under de senaste åren då många kritiska röster gjort sig hörda gällande det allt mer omfattande informationskrav som möter bolag vid upprättandet av finansiella rapporter. Rapporterna blir allt längre och detaljrikedomen ökar vilket försvårar för användare att ta till sig och tolka informationen. Dessutom anses mängden irrelevant information ha ökat vilket försvårar användandet ytterligare.¹¹¹ En anledning till den, enligt många, olyckliga utvecklingen är att finansiella rapporter numera vänder sig till en större användargrupp.

De olika användarna av finansiell information har alla specifika behov som redovisningsstiftarna har försökt möta vilket har resulterat i allt mer komplexa rapporter. Kritiker är införstådda i att information och beräkningar endast kan förenklas till en viss grad men anser ändå att mycket kan förbättras gällande förmedlingen av informationen för att underlätta för användarna. Samtidigt hävdar många att fokus måste vara på investerarna och deras behov då det är de som klassas som den primära användargruppen. Dock är det ingen lätt avvägning att göra för IASB då det även förts fram åsikter om att det bör inkluderas mer information i de finansiella rapporterna. Det är främst stora institutionella användare som anser att mer information är att eftersträva då de senare kan välja att använda sig av den information de anser vara relevant för en specifik bedömningssituation. Samtidigt motsätter sig bolagen en sådan utveckling då det innebär utökade kostnader i samband med framtagandet av de finansiella rapporterna.¹¹²

---

¹¹⁰ <http://www.iasplus.com/en/standards/ias19>

¹¹¹ IFRS.org., *About the IFRS Foundation and the IASB*

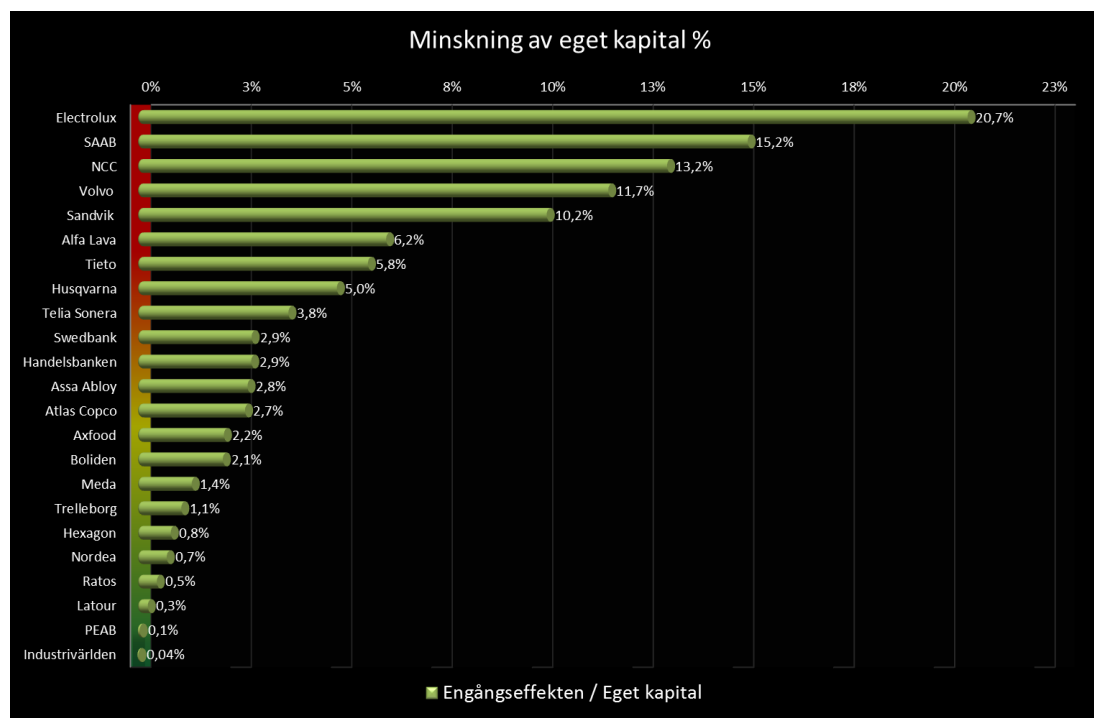
¹¹² FCR 2009

4. Dokumentstudie

I följande avsnitt presenterar det empiriska materialet som ligger till grund för engångseffekten. Inledningsvis presenteras engångseffekten påverkan på det egna kapitalet därefter illustrerar och diskuterar vi engångseffektens påverkan på bolagens soliditet.

4.1 Påverkan på eget kapital

Efter genomgång av årsredovisningar avseende 2012 för bolag noterade på Large Cap-lista identifierades 23 bolag som tillämpade korridorsmetoden. Faberge ingick också men underlag till vår studie gick inte att utläsa därför har detta bolag exkluderats i framställningen. Efter att ha identifierat de bolag som tillämpade korridorsmetoden 2012 utfördes en löpande genomgång av kvartalsrapporterna alltefter de publicerades. Nedan illustreras effekten på eget kapital med anledning av redovisningsförändringen som trädde i kraft 2013-01-01. De oredovisade aktuariella förlusterna har dividerats med utgående eget kapital 2012. Effekten på bolagens egna kapital varierar betydligt där bolagen Electrolux, SAAB, NCC och Volvo utgör de bolag där effekten fått störst procentuella effekt mot eget kapital. Bolagen Industrivärlden, PEAB, Latour och Ratos har haft marginella effekter på eget kapital.

Figur 4:1 Illustration av minskning på eget kapital

Totalt innebar denna engångseffekt, baserat på utfallet i Q1-rapporterna, att bolagen ackumulerat belastar eget kapital med ca 38,3 miljarder kr. Detta underskott i pensionsplanerna som ackumulerats med anledning av den tidigare tillämpade korridorsmetoden motsvarar i genomsnitt ca 1,7 miljarder kr per bolag som innefattas i vår studie. Detta motsvarar en minskning av bolagens egna kapital med i

genomsnitt ca 4 % men där det faktiska utfallet varierar kraftigt beroende på bolag och dess tidigare ackumulerade aktuariella förluster. Nedan presenteras underlaget för beräkningen av engångseffekten. Bolag med euro som redovisningsvaluta har rödmarkerad text.

Företag	Engångseffekt presenterad Q1 - 2013	Summa eget kapital 31/12 - 2012	Engångseffekt / Eget kapital 31/12 - 2012
Industrivärlden	20 MSEK	48 437 MSEK	0,04%
PEAB	6 MSEK	7 985 MSEK	0,1%
Latour	30 MSEK	10 907 MSEK	0,3%
Ratos	66 MSEK	13 207 MSEK	0,5%
Nordea	1 837 MSEK	245 629 MSEK	0,7%
Hexagon	205 MSEK	24 136 MSEK	0,8%
Trelleborg	157 MSEK	14 169 MSEK	1,1%
Meda	207 MSEK	15 113 MSEK	1,4%
Boliden	492 MSEK	22 949 MSEK	2,1%
Axfood	76 MSEK	3 502 MSEK	2,2%
Atlas Copco	947 MSEK	35 132 MSEK	2,7%
Assa Abloy	737 MSEK	26 725 MSEK	2,8%
Handelsbanken	3 047 MSEK	106 897 MSEK	2,85%
Swedbank	3 038 MSEK	106 224 MSEK	2,86%
Telia Sonera	4 281 MSEK	113 396 MSEK	3,8%
Husqvarna	577 MSEK	11 585 MSEK	5,0%
Tieto	279 MSEK	4 843 MSEK	5,8%
Alfa Lava	955 MSEK	15 387 MSEK	6,2%
Sandvik	3 696 MSEK	36 232 MSEK	10,2%
Volvo	10 197 MSEK	86 914 MSEK	11,7%
NCC	1 186 MSEK	8 988 MSEK	13,2%
SAAB	2 143 MSEK	14 097 MSEK	15,2%
Electrolux	4 098 MSEK	19 824 MSEK	20,7%
Totalt	38 276 MSEK	992 278 MSEK	3,9%

Omräkningskurs	Genomsnittskurs 2012
EUR	8,71 kr
Berörda bolag har rödfärgad text	

Figur 4:2 Beräkningsunderlag för engångseffekten

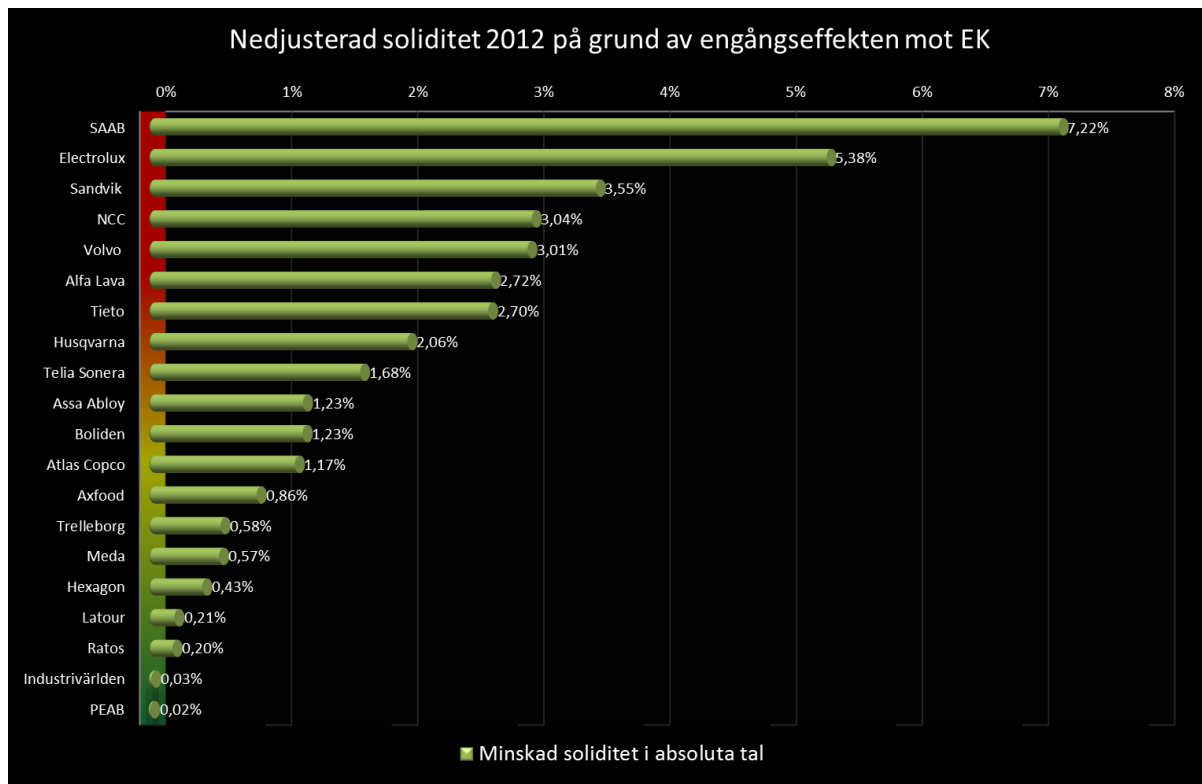
4.2 Soliditetpåverkan

Då vi avser att belysa den effekt som uppstår och dess påverkan på bolagens ekonomiska ställning ur ett längre perspektiv har vi valt att använda oss av soliditetsmättet. Beräkningen har utförts dels innan förändringen och dels efter förändringen fått sitt genomslag. Justerad soliditet för helåret 2012 har beräknats enligt följande princip;

$$\text{Justerad soliditet (2012)} = \frac{\text{Summa eget kapital} - \text{Engångseffekten}}{\text{Balansomslutningen}}$$

Därefter jämfördes soliditetsmåttan innan och efter förändringen med varandra i absoluta tal. Effekten på bolagens soliditet illustreras nedan. Bankerna SEB, Handelsbanken, Nordeas och Swedbank exkluderas i denna del av studien då soliditet inte kan anses vara ett relevant mått för deras långsiktiga överlevnadsförmåga.

Figur 4:3 Illustration av minskad soliditet

Bolagen SAAB, Electrolux, Sandvik och NCC ligger inte helt oväntat högst på listan av de vars soliditet minskat mest i absoluta tal. Omvänt är PEAB, Industrivärlden och Ratos de bolag som haft minst effekt på sin soliditet på grund av förändringen. Nedan presenteras underlaget för beräkningen av soliditetsförändringen. Bolag med euro som redovisningsvaluta har rödfärgad text.

Underlag för soliditetsförändring

Företag	Engångseffekt presenterad Q1 - 2013	Summa eget kapital 31/12 - 2012	Balansomslutning 31/12 - 2012	Soliditet innan engångseffekten	Soliditet efter engångseffekten	Soliditetsminskning i absoluta tal
Industrivärlden	20 MSEK	48 437 MSEK	68 602 MSEK	70,6%	70,6%	0,03%
PEAB	6 MSEK	7 985 MSEK	32 073 MSEK	24,9%	24,9%	0,02%
Latour	30 MSEK	10 907 MSEK	14 086 MSEK	77,4%	77,2%	0,21%
Ratos	66 MSEK	13 207 MSEK	33 570 MSEK	39,3%	39,1%	0,20%
Nordea	1 837 MSEK	245 629 MSEK	5 897 144 MSEK	4,2%	4,1%	0,03%
Hexagon	205 MSEK	24 136 MSEK	47 316 MSEK	51,0%	50,6%	0,43%
Trelleborg	157 MSEK	14 169 MSEK	27 150 MSEK	52,2%	51,6%	0,58%
Meda	207 MSEK	15 113 MSEK	36 555 MSEK	41,3%	40,8%	0,57%
Boliden	492 MSEK	22 949 MSEK	40 035 MSEK	57,3%	56,1%	1,23%
Axfood	76 MSEK	3 502 MSEK	8 798 MSEK	39,8%	38,9%	0,86%
Atlas Copco	947 MSEK	35 132 MSEK	81 149 MSEK	43,3%	42,1%	1,17%
Assa Abloy	737 MSEK	26 725 MSEK	59 856 MSEK	44,6%	43,4%	1,23%
Handelsbanken	3 047 MSEK	106 897 MSEK	2 387 858 MSEK	4,5%	4,3%	0,13%
Swedbank	3 038 MSEK	106 224 MSEK	1 846 941 MSEK	5,8%	5,6%	0,16%
Telia Sonera	4 281 MSEK	113 396 MSEK	254 341 MSEK	44,6%	42,9%	1,68%
Husqvarna	577 MSEK	11 585 MSEK	28 024 MSEK	41,3%	39,3%	2,06%
Tieto	279 MSEK	4 843 MSEK	10 321 MSEK	46,9%	44,2%	2,70%
Alfa Lava	955 MSEK	15 387 MSEK	35 079 MSEK	43,9%	41,1%	2,72%
Sandvik	3 696 MSEK	36 232 MSEK	104 052 MSEK	34,8%	31,3%	3,55%
Volvo	10 197 MSEK	86 914 MSEK	338 742 MSEK	25,7%	22,6%	3,01%
NCC	1 186 MSEK	8 988 MSEK	38 958 MSEK	23,1%	20,0%	3,04%
SAAB	2 143 MSEK	14 097 MSEK	29 679 MSEK	47,5%	40,3%	7,22%
Electrolux	4 098 MSEK	19 824 MSEK	76 152 MSEK	26,0%	20,7%	5,38%

Omräkningskurs	Genomsnittskurs 2012
EUR	8,71 kr
Berörda bolag har rödfärgad text	

Figur 4:4 Beräkningsunderlag till soliditetberäkningen

5. Intervjustudie

I följande avsnitt presenteras inledningsvis de respondenter som medverkat i studien. Därefter återges intervjumaterialet från våra sex intervjuer utifrån tidigare nämnd kategorisering.

5.1 Presentation av respondenter

Bolag

Trelleborg AB

Trelleborg är en världsledare inom specialutvecklade polymerlösningar. Koncernen omsätter cirka 21 miljarder kronor och har cirka 15 000 anställda i över 40 länder. Huvudkontoret ligger i Trelleborg, Sverige.

Respondent från Trelleborg

Jan Brandt arbetar på Trelleborg AB i Trelleborg och är Vice President Group finance. Brandt arbetar med den interna och externa redovisningen där hanteringen av IAS 19 ingår.

NCC

NCC är ett av de ledande bygg- och fastighetsutvecklingsföretag i norra Europa med en omsättning på 57 Mdr SEK och 18 000 anställda.

Respondent från NCC

Hans Börjesson arbetar på NCC i Stockholm som Financial controller vilket innefattar arbete med koncernredovisning och rapportering.

Anonym; bolaget X

Anonym respondent benämns vid namn A-son och bolaget X. Vederbörande är koncerncontroller, koncernredovisningschef vilket innefattar ansvar för publika rapporter, årsbokslut, delårsrapporter, bokslutskommunikéer.

Analytiker

Peter Malmqvist

Peter Malmqvist är egen företagare inom analysområdet. Malmqvists huvudsakliga uppdragsgivare är stockholmsbörsen för vilka han går igenom ca 200 delårsrapporter varje kvartal. Malmqvist håller även i kurser på Stockholms universitet däribland en masterkurs i redovisning/analys och en kandidatkurs på handelshögskolan i Stockholm inom redovisning/analys. Vidare är Malmqvist skribent på tidningen affärsvärlden, aktiespararen och tidningen Balans.

Anders Roslund, Swedbank

Anders Roslund arbetar på Swedbank i Stockholm som verkstadsanalytiker. I sitt arbete följer Roslund åtta bolag, Alfa Laval, Atlas, Sandvik, SKF, Höganäs och tre finska bolag. Roslund har arbetat i 25 år med verkstadsanalys.

Marko Zivkovic, Swedbank

Marko Zivkovic arbetar med analys i olika former, dels som stöd för andra analytiker men har även analys av egna bolag som främst är verksamma i skogssektorn. Vidare arbetar Zivkovic med att ta fram specifika rapporter vid exempelvis redovisningsförändringar eller liknande intressanta förändringar. På frågan om Zivkovic kan benämnas företagsanalytiker eller kreditanalytiker blir svaret att han arbetar lite bredare än så med alla typer av instrument.

5.2 Korridorsmetoden avskaffas

I följande avsnitt redogör bolagsrepresentanterna och analytikerna för hur de ser på borttagande av korridorsmetoden och att redovisningen numera måste ske via övrigt totalresultat. Vidare berörs även nettoskuldens värdering till marknadsvärde och risken för ökad volatilitet.

Bolagen

De tre bolagen har använt sig av korridorsmetoden fram till och med 2012 då den reviderade IAS 19 trädde i kraft. Samtliga bolagsrepresentanter är införstådda i bakgrunden till borttagandet av korridorsmetoden och förstår att alternativet att redovisa aktuariella vinster och förluster i övrigt totalresultat, och på så vis få en marknadsvärderad pensionsförpliktelse i balansrapporten, är tilltalande för intressenter och då främst analytiker. Dock ställer de sig frågande till om den här förändringen verkligen kommer att resultera i mer användbar information för intressenterna. A-son påpekar exempelvis att problemet med pensionsförpliktelser är att skulden påverkas enormt mycket av små förändringar av antagandena. "Ändras diskonteringsräntan med 1 % kan skulden förändras med 25 %", beskriver A-son. Vidare nämner A-son svårigheten med att fastställa vissa antaganden och tar löneutvecklingen som exempel. I vissa delar av världen kan löneökningen uppgå till 15 % per år medan motsvarande siffra på mer etablerade marknader i EU 2-3 % per år. Att löneökningssnivå ligger på 15 % just nu innebär naturligtvis inte att den kommer vara konstant de kommande 20 åren utan bolagen måste då försöka komma fram till en rimlig genomsnittssiffra vilket är väldigt svårt. Förändringen av IAS 19 leder på så vis till ökad volatilitet i bolagens finansiella rapporter vilket bolagsrespondenter inte ser som fördelaktigt. "Det innebär att det blir enorma slag och det tycker jag att korridorsmetoden adresserar på ett mer tilltalande, och för läsarna av finansiella rapporter, mer begripligt sätt" förklarar A-son.

Att volatiliteten var betydligt mindre vid tillämpning av korridorsmetoden nämner samtliga bolagsrepresentanter som en avgörande anledning till att korridorsmetoden hade tillämpats tidigare. De tre respondenterna anser att den ökade volatiliteten i

bolagens finansiella rapporter kan vara svår att tolka och ta till sig för en analytiker och intressenter. *”Är det någon som över huvud taget begriper vad den siffran säger och vad ska de dra för slutsatser om det ena året är plus en halv miljard och nästa år är minus en halv miljard”* poängterar A-son angående värdeförändringar i övrigt totalresultat. A-son menar även att stora belopp i övrigt totalresultat kan ställa till det för användare av finansiella rapporter då resultatet kan bli svårtolkat. *”Visar bolaget exempelvis 3 miljarder i nettoresultat och sedan minus 1 miljard i OCI, vad är det egentliga resultatet som bolaget har presterat?”* fyller A-son i.

Börjesson påpekar att han anser att det är bra att den verkliga nettotillgången i fortsättningen ska redovisas och att intressenter inte längre behöver läsa noterna får att få fram det verkliga värdet på pensionsförpliktelsen. Vidare anser han att förståelse av noterna förutsätter relativt hög kompetens gällande redovisning vilket inte alla har. På så vis kan det underlätta för användarna av finansiella rapporter. Dock ställer Börjesson sig frågan, likt de andra bolagsrepresentanterna, vem som kan tänkas ha nytta av informationen i OCI. *”Jag tror inte att man är så himla intresserad av det som står i övrigt totalresultat”*, poängterar Börjesson.

Analytiker

Samtliga analytiker anser att den senaste förändringen av IAS 19, som innebär att korridorsmetoden tas bort, är en välkommen förändring. Dock påpekar alla tre att pensionsskulden inte är avgörande vid deras bedömningar av bolag utan att det snarare är något man håller ett öga på. Vid bedömningar av bolag berättar Roslund att fokus främst ligger på faktorer som styr resultatet och lönsamheten samt drivkraften bakom vinsttillväxten i bolaget. Malmqvist poängterar att en företagsanalytikers främsta uppgift är att utvärdera om bolaget har en köpvärd aktie och att fokus då inte ligger på pensionsskulden även om det spelar in i helhetsbilden. Men förändringen av IAS 19 innebär att pensionsförpliktelsen värderas till verkligt värde i balansräkningen vilket underlättar vid analys. Roslund påpekar att det är av intresse att värdera bolaget i skuldfritt skick och då är det nettoskulden som ska användas vilket gör att analysen anses generera ett större värde om marknadsvärden på skulderna kan användas. Påståendet får medhåll från Malmqvist som även tillägger att tidigare har företagen tillåtit att redovisa en skuld som avviker från marknadsvärdet och i majoriteten av fallen har det rört sig om en undervärdering av skulden vilket är att anse som allvarligt. Att skulden numera är marknadsvärderad lyfter Malmqvist fram som den viktigaste förändringen av IAS 19. Zivkovic påpekar också att jämförelser mellan bolag underlättas av att pensionsförpliktelserna är marknadsvärderade i balansräkningen.

Att borttagandet av korridorsmetoden kan leda till ökad volatilitet i och med att aktuariella vinster och förluster i fortsättningen ska redovisas i övrigt totalresultat i perioden då de uppstår ser inte analytikerna som något problem. Angående redovisning i övrigt totalresultat påpekar Roslund att fokus snarare ligger på rörelseresultatet. *”Man tittar nästan alltid ovanför (övrigt totalresultat) för man vill*

inte ha med de här slagen i värdeförändringarna”, förklarar Roslund. Zivkovic hävdar att volatiliteten inte är ett problem så länge man är införstådd i att pensionsskulderna varierar över tid. ”Jag ser det som så, det är ett åtagande för bolaget, man ska vara medveten om att det varierar över tid.”, förklarar Zivkovic. Vidare poängterar Zivkovic att förändringen i det bokförda värdet inte får någon kassaflödeseffekt. Roslund påpekar också att det är bra att värdeförändringarna redovisas i övrigt totalresultat då det kan ske stora förändringar på kort tid och om så är fallet kan man ställa någon kontrollfråga till bolagsledningen för ytterligare information, men att det i normalfallet inte analyseras speciellt ingående.

Samtliga analytiker är överens om att information gällande pensionsförpliktelserna är viktigare för andra typer av analytiker, främst kreditanalytiker. Roslund påpekar att kreditanalytiker måste vara insatta i pensionsredovisningen då de måste prissätta bolagets balansräkning och utifrån det bestämma räntenivåer. Då han själv övervakar verkstadsbolag som i normalfall är väldigt välkonsoliderade görs ingen djupare analys av den finansiella strukturen.

5.2.2 Avkastningsräntan förändras

I följande avsnitt redogör bolagsrepresentanterna och analytikerna för sina åsikter gällande att avkastningsräntan numera ska likställas med diskonteringsräntan.

Bolagen

Revideringen av IAS 19 innebär en förändring av fastställandet av avkastningsräntan på förvaltningstillgångarna. Vid bokslutet 2012 använde sig Trelleborg AB av en avkastningsränta motsvarande diskonteringsräntan medan övriga två bolag använde sig av en högre avkastningsränta. I bolag X fall har de en skillnad på två procentenheter. Motsvarande räntor i NCC var 5,1 % och 3,2 %. Brandt förklarar dock att anledningen att avkastningsräntan motsvarar diskonteringsräntan var för att anpassa redovisningen inför den förändring som trädde i kraft den 1 januari 2013 och att identiska räntesatser inte har använts tidigare. Samtliga tre bolagsrepresentanter ställer sig frågande till den förändring som IASB har gjort gällande ränteantagandet. *”Något märkligt kan man tycka”* anser Brandt vilket även Börjesson tycker. *”Det är sällan avkastningsräntan är så pass låg som diskonteringsräntan”*, berättar Börjesson. A-son poängterar att i ett längre perspektiv bör det vara skillnad på de olika räntesatserna då en stor del av förvaltningstillgångarna ofta består av aktier. *”Är en stor del av förvaltningstillgångarna aktier med en placeringshorisont på 25-30 år så ska du ju egentligen slå diskonteringsräntan”*, poängterar A-son.

Förändringen innebär att skillnaden mellan avkastningsräntan och faktiskt utfall ska tas upp i övrigt totalresultat vilket samtliga respondenter ställer sig tveksamma till. Börjesson anser att förändringen resulterar i att en del som han anser borde tillhöra resultaträkningen numera placeras i övrigt totalresultat. Även A-son anser att detta inte är en helt korrekt lösning utan efterfrågar en möjlighet att cirkulera upp effekten

i rörelseresultatet så att effekten av ”överavkastningen” inte stannar i OCI delen för evigt.

Både A-son och Börjesson säger sig förstå anledningen till denna förändring men anser att IASB borde ha löst ”problemet” på ett annorlunda sätt. *”Är det någonting i pensionsberäkningarna som man har kunnat laborera med tidigare så är det just avkastningsräntan”* påpekar Börjesson och säger samtidigt att det utifrån det perspektivet kan vara en bra förändring. A-son är av en liknande åsikt gällande bakgrunden till förändringen av avkastningsräntan och berättar att han tolkar det som så att IASB misstänker att bolag medvetet använder sig av en för hög avkastningsränta för att på så vis hålla nere nettoskulden. Men att lösa den problematiken genom att på ett så tydligt sätt specificera vilken ränta bolagen ska använda sig av anser A-son är att dra det för långt åt det säkra hållet.

Analytiker

Malmqvist anser att det tidigare inte varit något problem med att företag har överskattat sin avkastningsränta och anser därför inte att förändringen är motiverad. Vidare förtydligar Malmqvist sitt resonemang när han förklarar att förvaltningsstillgångarna ofta består av upp till 30-40 % aktier vilket gör låsningen till diskonteringsräntan tämligen märklig. *”Den långsiktiga avkastningen är definitivt tänkt att bli högre än den här avkastningen på den förstklassiga obligationen”*, anser Malmqvist. Detta menar Malmqvist kommer leda till att bolag på normal basis kommer att redovisa en aktuariell vinst i övrigt totalresultat vilket han anser som felaktigt då företagen inte har någon möjlighet till att skriva av värdeförändringen. Resonemanget får delvis stöd av Roslund som dock påpekar att han inte är insatt i bakgrunden till förändringen men anser att förändringen får en negativ effekt för bolagen då tillgångarna i normalfall ger en viss högre avkastning.

Roslund spekulerar i att förändringen kan bero på att IASB vill använda det som en säkerhetsmarginal i redovisningen vilket även Malmqvist är inne på då han utifrån sina egna erfarenheter kan konstatera att positiva poster i bolagens pensionsredovisningar är väldigt ovanligt. Överavkastningen kan då fungera som en sorts kompensator i övrigt totalresultat som då kompenserar för minusposterna. Men även om IASB har resonerat på det viset anser Malmqvist inte att det motiverar låsningen av diskonteringsräntan. *”Det är ett himla tokigt sätt att resonera på i sådana fall. Jag tycker inte att det är lämpligt att låsa avkastningen på stiftelsetillgångarna till en sådan låg ränta”*, förklarar Malmqvist. Vidare anser Malmqvist att det resonemanget går stick i stäv med IASB övriga standarder där exempelvis fastighetsbolagen själva får göra olika typer av värderingar gällande sina förvaltningsfastigheter eller skogsbolagen som gör egna värderingar av sin skog. Malmqvist avslutar resonemanget med att helt sonika konstatera att *”här har IASB liksom sprungit fel”*.

Zivkovic instämmer i resonemanget att avkastningen på förvaltningstillgångarna kan vara högre än diskonteringsräntan men påpekar också att det beror på det enskilda bolaget och hur ”portföljen” är utformad, det vill säga hur stor andel som är aktier. Dock anser Zivkovic inte att förändringen är onödig eller felaktig då den enligt honom underlättar jämförelser mellan bolag vilket aldrig är fel.

5.2.3 Utökade upplysningskrav

I följande avsnitt redogör bolagsrepresentanterna och analytikerna för hur de ser på det utökade upplysningskravet gällande förmånsbestämda pensionsplaner.

Bolagen

Samtliga respondenter säger sig påverkas av det utökade informationskravet gällande de förmånsbestämda pensionsplanerna, dock i skiftande utsträckning. A-son anser att de redan ligger långt fram när det gäller presentationen av information i noterna gällande pensionsförpliktelserna. Men det utökade informationskravet kommer ändå påverka bolaget då ytterligare tabeller och uträkningar måste presenteras, främst gällande aktuariella antaganden. A-son nämner en ”regional splitt” som bolaget har presenterat tidigare trots att det inte har varit ett krav. Anledningen bakom det har varit att bolaget har ansett att det har varit intressant och relevant information för användare av rapporten. Nu måste dock bolaget komplettera den informationen med ytterligare sammanställningar över andra aktuariella antaganden såsom demografiska-, finansiella- och erfarenhetsmässiga. Det gör koncernen genom att begära in information från varje bolag eftersom bolagen använder sig av lokala aktuarier vid beräkningar av pensionsförpliktelser. Den informationen måste sedan säkerställas och sammanställas för att passa in i bolagets rapporteringsmall vilket är både kostsamt och tidskrävande berättar A-son.

Det utökade informationskravet innebär utvidgad kontakt med aktuarier, vilket även de två andra bolagsrepresentanterna intygar på, som enligt A-son innebär en kännbar ekonomisk kostnad då varje aktuarierapport kostar ”många tusen euro”, uttrycker A-son. Aktuarierapporter måste numera hämtas in varje år vilket inte nödvändigtvis var fallet tidigare. A-son ställer sig dock lite frågande till om det här verkligen kommer att bidra till ökad förståelse. ”Frågan är om andra än sådana som jag själv, revisorer och redovisningsteoretiker kan dra några slutsatser av det här, tveksamt skulle jag vilja säga” säger A-son. Detta är ett resonemang som både Börjesson Brant bekräftade. Vidare ställer sig A-son tveksam till om det här verkligen är en förändring som investerarna har efterfrågat. ”Vår CFO får knappt två frågor per år av kanske 500-600 gällande pensioner”, berättar A-son samtidigt som han ser det som ett tecken på att det inte har saknats information tidigare.

Brandt nämner att Trelleborg AB numera har med en känslighetsanalys i noterna gällande pensionsförpliktelsen samt sammanställning över förvaltningstillgångarna och förändringen av förvaltningstillgångar respektive pensionsförpliktelser som har skett under året, från ingående till utgående balans. Mer information kan komma att

adderas då det inte är helt klart än vilken information som ska med. Börjesson nämner att det ofta är någonting som värker fram över tid efter en förändring. Vidare menar han på att det kan ta upp till två år innan en praxis har arbetats fram gällande det utökade informationskravet.

Avslutningsvis nämner Börjesson att tanken med det utökade informationskravet där riskerna associerade med pensionsförpliktelse ska åskådliggöras kan vara av intresse för intressenter men ställer sig till om det medför något mervärde. *”Det är väl bra så men frågan är ju hur man kan tillgodogöra sig informationen”* påpekar Börjesson. A-son för ett liknande resonemang och ställer sig tveksam till om det verkligen är analytikerna som har efterfrågat den nu genomförda förändringen som IASB hävdar. Han tror snarare att förändringen är initierad av IASB och att analytikerna sedan har fått ta ställning till förslaget. *”Vem tackar nej till mer information?”* konstaterar A-son. Vidare menar A-son att de hade varit mer positivt inställda till förändringen om de verkligen hade varit analytikerna som hade initierat projektet som resulterade i det utökade upplysningskravet.

Analytiker

Malmqvist förklarar att den information som dels har presenterats och dels kommer att presenteras är svår att hantera för en ickeaktuarie. Generellt efterfrågar Malmqvist *”förklaringar om risker och vart möjligheterna ligger till annorlunda bedömningar hellre än att man ställer upp en massa tabeller”*. Den förändring som skett gör det inte lättare att förstå förklarar Malmqvist. Vidare beskriver Malmqvist att det som presenteras i noterna, däribland löneberäkningsantaganden och diskonteringsränta, är svåra att använda och värdera. Problemet ligger i den geografiska spridningen vilken gör det svårt att jämföra företag och dra några slutsatser utifrån det.

Malmqvist beskriver även att de skilda demografiska förutsättningarna som bolagen måste handskas med vid sina antaganden leder till svårigheter då olika länder har olika förutsättningar vad gäller till exempel livslängd. *”Trots att jag är analytiker och analytiker påstås alltid efterfråga mer och mer information i fotnoter och annat, så är jag ingen jättevän av jättelika fotnoter”*, förklarar Malmqvist. Malmqvist menar vidare att presentation av diskonteringsfaktorerna är nödvändigt men menar att informationen behöver bli lättare att förstå. Då Malmqvist inte tror att det kommer ske på grund av den här förändringen anser han därför inte att det utökade upplysningskravet är lika viktigt ur ett analytikerperspektiv som borttagandet av korridorshandlingen.

Zivkovic menar att resultatet av förändringen gällande det utökade upplysningskravet främst kommer att synas i årsredovisningarna och då först för 2013. Dock lägger han till att redan i Q1 har bolag utökat informationen med kassaflöden för att illustrera förändringen.

Roslund förklarar att han inte ägnar mycket tid åt den information som finns i noterna då de bolagen som han granskar är finansiellt stabila. Balansräkningen är snarare av intresse då bolaget har en svag finansiell ställning och försöker lösa problemet genom en nyemission. Roslund nämner SAS som exempel där balansräkningen och då även pensionsskulden var i fokus men poängterar också att det främst berodde på bolagets svaga finansiella ställning och obefintliga rörelseresultat. I normalfall är inte den informationen av intresse för Roslund vilket gör att han inte är insatt i förändringen gällande upplysningskravet i detalj och därför har svårt att uttala sig om den eventuella effekt förändringen kan få i det här fallet. Dock tillägger han att det troligtvis är information som en kreditanalytiker har mer användning för då de fokuserar betydligt mer på företagets balansräkning och mer information där möjliggör fler analysmöjligheter. Även Zivkovic bekräftar det resonemanget då han har en bredare roll som analytiker och även arbetar med kreditfrågor vilket gör att mer information alltid är uppskattat.

5.2.4 Utveckling av IAS 19

I följande avsnitt redogör bolagsrepresentanterna och analytikerna för hur de tolkar utvecklingen inom redovisningsområdet och mer specifikt avseende pensionsredovisningen.

Bolagen

Både A-son och Brandt var inne på att utvecklingen inom IASB och då även inom pensionsredovisning har gått mot en mer regelbaserad standard. Varken A-son eller Brandt uppskattar utvecklingen där det verkar som IFRS i allt högre utsträckning influeras av den amerikanska versionen US GAAP. A-son nämner att han är för arbetet med att skapa en globalt accepterad standard men menar att IASB har valt en felaktig väg. "Problemet är att man har lagt det på en alldeles för ambitiös och detaljerad nivå" påpekar A-son. Han utvecklar sitt resonemang genom att hänvisa till att bolaget för några år sedan behövde upprätta årsredovisningar efter amerikansk lagstiftning på grund av ett lån bolaget hade i USA. Vid det tillfället vad de tvungna att använda sig av konsulter vid upprättandet av de finansiella rapporterna. Ställde bolagets representanter frågor till konsulterna började de leta i sina böcker för att hitta svaret och var det minsta tveksamhet så ringde de sina chefer. Var inte cheferna heller helt säkra på sin sak så kontaktades huvudkontoret i New York för att verifiera att den valda redovisningstekniken var helt korrekt. Detta är någonting som A-son inte vill att IASB ska anamma utan anser att fokus även i fortsättningen ska vara på en principbaserad redovisning vilket gör bolagens redovisningsmöjligheter mer flexibla.

Vidare anser A-son att IASB bör göra förändringar av regelverket utifrån förslag från användare och då främst investerare. Den senaste revideringen av IAS 19 ska enligt IASB vara för att underlätta för investerare men A-son tror snarare att det är IASB som har initierat projektet och sedan frågat analytiker och investerare om det här kan

vara intressant information. A-son menar då att till exempel analytiker rent generellt alltid tackar ja till mer information vilket leder till en olycklig utveckling. *”Det är för mycket information för att det ska vara meningsfullt”* säger A-son medan han tar fram tidigare årsredovisningar som är betydligt smalare. Tidigare omfattade årsredovisningarna mindre information men det var även lättare för intressenter att läsa och förstå. Nu menar A-son att utvecklingen går mot mer regleringar och informationskrav vilket resulterar i allt mer omfattande årsredovisningar som läses av allt färre personer.

Börjesson var inte insatt i förändringsarbetet och konvergeringsprojektet med FASB och hade därför inget att tillägga gällande en eventuell utveckling mot ett mer regelbaserat regelverk.

Analytiker

När det kommer till utvecklingsmöjligheter anser Malmqvist att IASB:s borde ta efter FASB och US GAAP gällande avskrivningsmöjligheterna av värdeförändringarna i OCI. Som det är nu sker det inga avskrivningar vid tillämpning av IFRS vilket Malmqvist ser som en svaghet. När det gäller pensionsredovisning i övrigt anser Malmqvist att redovisningen enligt IFRS är likartad den vid tillämpning av US GAAP vilket har resulterat i en ökad jämförbarhet.

Zivkovic anser att utvecklingen inom IASB där upplysningskraven utökas är en fördel vilket resulterar i en ökar transparensen och jämförbarheten mellan bolag. Zivkovic förklarar att även om informationen enligt vissa kan anses överflödiga, att det leder till ökade kostnader för bolagen och att det inte tillför särskilt mycket till marknaden är alla förändringar som resulterar i ökad jämförbarhet att föredra.

Roslund ser framför sig en utveckling där företagens balansräkningar blir allt viktigare och detaljrikedomen ökar. Motivet bakom den utvecklingen tror Roslund kommer vara en växande företagsobligationsmarknad där allt fler bolag kommer att vända sig direkt till marknaden för finansiering. Det kommer oundvikligen leda till ökat fokus på bolagens balansräkningar då kreditrisken där bolagens förmåga att infria sina finansiella åtaganden på utsatt tid blir centralt.

Resultatet av den utvecklingen tror Roslund blir att efterfrågan på en gemensam lagstiftning kommer att öka för att möjliggöra detaljerade jämförelser. Då företagsobligationsmarknaden redan är väletablerad i USA tror Roslund att utvecklingen kommer gå mot en mer regelbaserad standard likt US GAAP då den är mer detaljerad.

6. Analys

I detta kapitel kommer inledningsvis dokumentstudien att behandlas. Därefter analyseras det empiriska materialet från intervjustudien kopplat till den teoretiska referensramen. Strukturen kommer att baseras på tidigare nämnda kategorier.

6.1 Dokumentstudie

I vår studie ingick att undersöka den engångseffekt som uppstod när de ackumulerade aktuariella förlusterna justerades mot eget kapital. Tidigare studier¹¹³ indikerade att effekten skulle få en inte helt obetydlig påverkan på bolagens egna kapital. Resultatet av vår dokumentstudie går i linje med tidigare studier och påvisar, om än varierande, men i vissa fall betydande minskning av eget kapital. Bolag som Electrolux (20.7 %), SAAB (15.2 %) och NCC (13.2 %) är de bolag som utmärker sig mest i vår sammanställning.

En trend, om än liten, kan utläsas i diagrammen. Verkstadsbolagen tenderar att bygga upp aktuariella förluster då dessa bolag regelmässigt återfinns högre upp i diagrammet som presenteras i vår studie. Banksektorn med Handelsbanken och Swedbank återfinns centralt i diagrammet.

Även engångseffektens genomslag på bolagens soliditet varierar. Från en klar effekt som i SAAB's och Electrolux på minskad soliditet mellan fem och sju procentenheter till Peab och Industrivärlden där soliditeten inte minskar med ens en halv procentenhet i absoluta tal mät. Föga förvånande återfinns bolagen som placerade sig högst upp i diagrammet gällande soliditetsminskning även högt i diagrammet som åskådliggör engångseffekten.

6.2 Intervjustudie

6.2.1 Korridorsmetoden avskaffas

Den största förändringen till följd av revideringen av IAS 19 var att korridorsmetoden togs bort och att de aktuariella vinster och förlusterna istället ska redovisas via övrigt totalresultat. Bakgrunden till det var att IASB ville öka jämförbarheten mellan bolag och öka förståelsen för den finansiella informationen samtidigt som pensionsförpliktelsen skulle marknadsvärderas.¹¹⁴ Samtliga analytiker som deltog i studien framhäver att det här, utifrån deras perspektiv, var en bra förändring. Både Malmqvist och Roslund nämner exempelvis olika former av analyser där precisionen ökar vid användning av nettoskulden. Respondenternas svar är helt i linje med tidigare forskning där det framhävs att ur analytikernas synvinkel är en marknadsvärderad skuld att fördras.¹¹⁵ F-ramen framhäver jämförbarhet som en förstärkande kvalitativ egenskap vid framtagandet och tolkning av redovisningsprinciper. Vidare är det centralt att förse befintliga och potentiella

---

¹¹³ Fasshauer, Jan D, et al.; Zivkovic, M.; Böhm, A., et al.

¹¹⁴ Hartwell, Carolyn L.

¹¹⁵ Glaum, M.; Fasshauer, Jan D, et al.

investerare med användbar finansiell information. Att skulden nu marknadsvärderas ökar transparensen och jämförbarheten mellan bolagen vilket är eftersträvt enligt F-ramen och detta är något som analytikerna bekräftar. Att informationen presenteras på ett korrekt sätt, där den är fullständig, fri från fel och neutral, är en av de grundläggande egenskaperna i F-ramen. Att skulden nu marknadsvärderas leder till att redovisningen av pensionsförpliktelsen blir mer neutral och minskar risken för manipulation vid värdering. Skulden kommer att återges korrekt då den redovisas till sitt marknadsvärde och således motsvarar sitt faktiska värde för den givna tidpunkten.

Bolagsrepresentanterna är mer tveksamt inställda till förändringen och är tydliga med att framhäva svårigheterna med pensionsredovisningen där de aktuariella antagandena spelar en central roll. Då det aktuariella antagandena i grunden är antaganden om framtida utveckling uppstår det i princip oundvikligen skillnader kontra utfallet. Samtliga bolagsrepresentanter framhäver problemet med detta och hävdar att korridorsmetoden varit ett användbart sätt att delvis hantera problematiken på. Deras svar bekräftar tidigare studier¹¹⁶ där förespråkare för korridorsmetoden poängterar svårigheterna med de aktuariella antagandena och konsekvenserna det kan få på bolagens ekonomiska rapporter. F-ramen belyser relevans som en grundläggande kvalitativ egenskap. Informationen är relevant om den bland annat ökar möjligheten till bedömning av inträffade, aktuella och framtida händelser. Bolagen tvingas göra bedömningar om framtida löneutveckling och demografi i olika länder där bolaget måste ta höjd för olika länders unika inflationstakt och mortalitet. På grund av bolagens geografiska marknadsspridning kommer oundvikligen de antaganden som ligger till grund för de aktuariella antagandena att skifta betydligt. A-son ifrågasätter därför om information som presenteras gällande de aktuariella antagandena bidrar eller ökar förståelsen vid tolkningen av informationen. Malmqvist framhäver vikten att informationen presenteras då det är en förutsättning för jämförelse mellan bolag men medger samtidigt att informationen är svår att hantera och svår att dra slutsatser från.

Redovisning i övrigt totalresultat där de aktuariella vinsterna och förlusterna ska redovisas fullt ut i perioden då de uppstår antas leda till ökad volatilitet.¹¹⁷ Det är någonting som samtliga sex respondenter är medvetna om och delvis har olika syn på. Bolagsrepresentanterna har en enhetlig bild gällande risken för ökad volatilitet. De är införstådda i fördelen med en marknadsvärderad pensionsskuld där A-son exempelvis påpekar att han förstod att värdering till marknadsvärde kan vara tilltalande för en analytiker. Dock ifrågasätter samtliga bolagsrepresentanter om redovisning i övrigt totalresultat verkligen kommer underlätta förståelsen då de tror att den ökade volatiliteten är svår att begripa för intressenter. A-son framhäver exempelvis att han är väldigt tveksam till om intressenter över huvud taget förstår de

---

¹¹⁶ Morrill et al.

¹¹⁷ Hartwell, Carolyn L.

stora värdeförändringarna som numera kommer åskådliggöras i övrigt totalresultat och än mindre ha möjlighet att dra några slutsatser utifrån det. Därför tror inte bolagsrepresentanterna att förändringen innebär ökad förståelse som F-ramen framhäver som en viktig kvalitativ egenskap.

Börjesson påpekar dock en fördel med värdering till marknadsvärde och det är att intressenter inte längre behöver granska noterna för att få fram det korrekta värdet på pensionsförpliktelsen. Detta tror Börjesson har varit komplicerat för användare tidigare, vilket får medhåll av Malmqvist, då det förutsätter en del redovisningskunskaper. Detta bekräftar tidigare studier¹¹⁸ där svårigheter med att tolka noter framhävs som ett problem vid tillämpning av korridorometoden.

Den ökade volatiliteten till följd av redovisning i övrigt totalresultat ser inte analytikerna som har medverkat i vår studie som ett stort problem. Zivkovic framhäver exempelvis att det inte är något problem så länge man är införstådd i att pensionsskulden varierar över tid. Dessutom antyder samtliga analytiker att fokus vid bolagsanalyser inte ligger på informationen som presenteras i övrigt totalresultat.

Både vår studie och tidigare studier¹¹⁹ indikerar på att det råder delade åsikter mellan producenter och användare av finansiell information gällande hur pensionsredovisning bör utformas. Överlag anser bolagsrepresentanterna att en tillämpning av korridorometoden är fördelaktig medan de tre analytikerna förespråkar en marknadsvärderad pensionsskuld vilket möjliggörs genom redovisning via övrigt totalresultat.

6.2.2 Avkastningsräntan förändras

Förändringen av IAS 19 innebär att bolagen inte längre kan sätta en förväntad avkastning på förvaltningstillgångarna. Istället ska diskonteringsräntan tillämpas även på förvaltningstillgångarna. Detta resulterar i att kostnaden i räntenettet ökar beroende på nettoskulden vilken ska redovisas i resultaträkningen.¹²⁰ Då bolagen haft möjlighet att själva anta sin avkastningsränta har det i vissa fall förekommit tämligen höga antaganden vilka i en del fall inte varit i relation med den rimliga avkastningen.¹²¹ Att bolagen tenderat att använda sig av denna möjlighet till sin fördel är i linje med vad tidigare forskning tyder på.¹²² De tre bolagen som deltog i studien hade tidigare använt sig av en högre ränta på förvaltningstillgångarna i relation till diskonteringsräntan. Det motiverades med att avkastningsräntan i vanliga fall bör vara högre än diskonteringsräntan, speciellt i ett längre perspektiv då en stor del av förvaltningstillgångarna ofta består av aktier. Detta resonemang får medhåll av analytikerna, främst Malmqvist och Zivkovic. Förändringen innebär numera att

---

¹¹⁸ Glaum, M.

¹¹⁹ Napier, J Christopher.

¹²⁰ Hartwell, Carolyn L.

¹²¹ IASB Exposure Draft "Defined Benefit Plans: Proposed Amendments To IAS 19"

¹²² Laux, C. et al.

bolagen blir tvungna att sänka avkastningsräntan vilket alla bolagsrepresentanter ställer sig tveksamma till.

Samtliga respondenter anser sig förstå IASB tanke gällande förändringen då tidigare regler har öppnat upp för företag att anta en, i vissa fall, allt för optimistisk avkastningsränta och på så vis hålla nettoskulden nere. Men ett flertal av respondenterna, främst bolagsrepresentanterna, anser inte att IASB har löst problematiken på ett optimalt sätt. Malmqvist är inne på bolagens resonemang gällande den långsiktiga avkastningen och anser att den definitivt är tänkt att överstiga diskonteringsräntan. Därför anser Malmqvist att det är felaktigt att tvinga bolagen att låsa räntan på en så pass låg nivå och framhäver också att han inte anser att bolagen har misskött fastställandet av avkastningsräntan tidigare. Zivkovic vill dock inte gå så lång och kalla förändringen felaktig då det enligt honom ökar jämförbarheten mellan bolag då det tidigare kunde råda betydande skillnader mellan bolagens avkastningsräntor.

Sammanfattningsvis anser flertalet respondenter som deltagit i vår studie att förändringen av avkastningsräntan ter sig tämligen märklig. Bolagsrepresentanterna och Malmqvist anser att förändringen är direkt felaktig medan Roslund och framförallt Zivkovic inte ser några problem med förändringen då den leder till ökad jämförbarhet. Den ökade jämförbarheten är i linje med vad F-ramen beskriver som en förstärkande egenskap vilken redovisningen bör ta utgångspunkt ifrån. Både analytiker och producenter resonerar kring det faktum att förvaltningstillgångar bör ge högre avkastning än den, i regel, lägre diskonteringsräntan. Detta kan leda till ett ifrågasättande av ränteberäkningens relevans. Huruvida tillgången, efter förändringen, mer eller mindre avspeglar sitt korrekta framtida värde kan diskuteras. Då avkastningen på tillgångarna, på sikt, torde genererar högre avkastning än diskonteringsräntan går denna förändring, utifrån vår studie, inte att relatera till F-ramens kvalitativa egenskaper avseende relevans.

6.2.3 Utökade upplysningskrav

Respondenterna har olika åsikter när det kommer till det utökade upplysningskravet. IASB anser att det utökade upplysningskraven ska underlätta för intressenter att ta till sig informationen samt möjliggöra jämförelser mellan bolag.¹²³ Tidigare studier¹²⁴ visar på att redovisning av förmånsbestämda pensionsplaner anses vara komplicerat vilket även Malmqvist och bolagsrepresentanterna bekräftar.

Malmqvist framhäver att informationen först och främst måste vara användbar. Som läget är nu anser Malmqvist att informationen är svår att använda och det faktum att mer information ska presenteras betyder inte nödvändigtvis att det blir enklare att använda sig av informationen. Tidigare undersökningar¹²⁵ visar på att det här är en

---

¹²³ Hartwell, Carolyn L.

¹²⁴ Hartwell, Carolyn L.; Glaum, M.; Fasshauer, Jan D, et al.

¹²⁵ FCR 2009

problematik som har diskuterats flitigt under de senaste åren. Skillnaden mellan användbar och överflödigt information är inte solklar och skiljer sig beroende på vem som tillfrågas. Detta resonemang bekräftas av vår studie då Zivkovic, som arbetar en del med kreditanalyser, är av en åsikt att mer information är positivt då det möjliggör ytterligare jämförelser och analyser. Detta resonemang håller inte aktieanalytikern Malmqvist med om utan efterfrågar användbar information och tror inte nödvändigtvis att de utökade upplysningskraven kommer resultera i det.

Bolagsrepresentanterna ställer sig mer reserverade till det utökade upplysningskravet då de anser att det innebär en ökad arbetsbörda och kostnad som inte vägs upp av det mervärde informationen skapar för intressenterna. Detta är ett resonemang som bekräftar tidigare undersökningar¹²⁶ som framhäver att bolagen ställer sig starkt kritiska till utvecklingen inom redovisningsområdet gällande utökat informationskrav. Då de finansiella rapporterna ska vara användbara utifrån många olika perspektiv leder det till allt längre rapporter och en ökad detaljrikedom. A-son poängterar att deras CFO får väldigt få frågor gällande pensionsredovisningen per år vilket han ser som ett tecken på att det inte har saknats information sedan tidigare. Samtliga bolagsrepresentanter belyser det faktum att förändringen innebär ökade kostnader av ren administrativ karaktär samt utökad kontakt med aktuarien vilket inte är en försumbar kostnad.

Det råder skillnader mellan i vilken utsträckning de olika bolagen kommer att påverkas av det utökade upplysningskravet. A-son framhäver att de redan har presenterat information gällande aktuella antaganden sedan tidigare medan Brandt nämner att de har varit tvungna att komplettera sin redovisning med en hel del information och tabeller. Samtliga respondenter påpekar att upplysningskraven främst kommer att få effekt från och med årsredovisningen för 2013. Därför är varken bolagsrepresentanterna eller analytikerna helt insatta i vilken effekt förändringen i slutändan kommer att få. Börjesson nämner exempelvis att den här typen av förändringar värker fram över tid och att det kan ta 1-2 år innan förändringen verkligen har fått genomslagskraft då framtagning av praxis tar tid.

Resonemangen, mellan användare och producenter, kring huruvida det utökade informationskravet underlättat och förbättrat redovisningen av pensionsförpliktelsen går isär. Att det utökade upplysningskravet kommer öka möjligheten till jämförelse mellan bolag är dock tydligt. Då bolagen sedan tidigare i olika omfattning redan tillgodosett informationskravet kommer förändringen att påverka bolagen i olika omfattning. Men klart är att det efter förändringen blivit lättare att jämföra bolagens redovisning med varandra. Utveckling torde kopplas till de kvalitativa egenskaperna i F-ramen. Häri ingår relevans som en grundläggande egenskap där informationen som producenterna tar fram ska underlätta för användarna.

---

¹²⁶ FCR 2009

6.2.4 Utveckling av IAS 19

Utifrån intervjuerna kan vi se att det råder delade meningar gällande utvecklingen inom redovisningsområdet och då även pensionsredovisning. A-son och Brandt anser att utvecklingen inom redovisningsområdet har påverkats av det pågående konvergensprojektet mellan IASB och FASB. Då det råder en hel del skillnader mellan IFRS och US GAAP har IASB och FASB sedan 2002 arbetat tillsammans med att skapa en gemensam redovisningsstandard vilken möjliggör global tillämpning. Detta arbete poängterar A-son att han stödjer men samtidigt uppskattar han inte utvecklingen inom IASB där IFRS blir allt mer regelbaserat vilket även Brandt instämmer i. A-sons kritik mot US GAAP gällande dess komplexitet och brist på flexibilitet är inget nytt utan förstärker snarare tidigare studier som hävdar att de två anledningarna ofta lyfts fram som kritik mot US GAAP¹²⁷.

Analytikerna är av en annan åsikt då de snarare ser fördelar med en global standard då det ökar möjligheterna till jämförelser mellan bolag. Dessutom har Malmqvist uppfattningen att reglerna är relativt likartade och anser utifrån det att utformningen av redovisningsregler på senare år har ökat jämförbarheten mellan bolag.

Att redovisningen utvecklas mot större internationell jämförelse är i linje med Frammen. Denna utveckling underlättar för investerare att identifiera trender och utveckling i bolagen på internationell nivå. När värderingsprinciper och bolagens sätt att presentera likartade affärshändelser i större utsträckning överensstämmer ökar möjligheten till jämförelse. Det är en utveckling som också skapar ökad förståelse av bolagens pensionsförpliktelse. Dock bör bolagen inte åläggas orimlig arbetsbörda för att producera information till användarna, framförallt inte när de inte efterfrågat informationen eller anser att den tillför något mervärde. Detta anser framförallt A-son är ett problem med den senaste förändringen. Utvecklingen av pensionsredovisningen bör balansera mellan tidsaspekten (resursåtgång att framställa) och vad den lyckas att medföra i ökad förståelse och relevans.

---

¹²⁷ Philips, Thomas Jr, Drake, Andrea., Luehlfing, Michael.

7. Resultat- och slutdiskussion

I följande avsnitt summerar vi resultatet av dokument- och intervjustudien. Vi besvarar studiens syfte och problemformulering. Avslutningsvis tar vi upp reflektioner angående studien och avger förslag till framtida forskning.

Syftet med vår studie var tudelat. Vi avsåg att beskriva och analysera den effekt som uppstod i samband med förändringen av pensionsredovisningen gällande borttagandet av korridorsmetoden till redovisning i övrigt totalresultat. Studien syftade även till att analysera och diskutera hur förändringen av pensionsredovisningen har mottagits av bolag och intressenter.

Utifrån vår problemdiskussion formulerade vi två frågeställningar;

Hur och i vilken utsträckning kommer bolagens ekonomiska ställning att påverkas till följd av förändringen av pensionsredovisningen?

Vi kan utifrån resultatet i studien konstatera att den genomförda förändringen fick en klar, om än skiftande, effekt på bolagens ekonomiska ställning. Engångseffekten på eget kapital var i vissa fall betydande och i andra fall ringa. Flertalet bolag låg på en procentuell minskning av eget kapital på mellan 0-5 procent samtidigt som sex bolag minskade sitt egna kapital på mellan 10-20 procent. Gällande soliditeten varierade minskningen med i detta fall mellan 0-7 procent. Vi kan därmed konstatera att det blev en effekt på bolagens ekonomiska ställning och att den i en del fall blev betydande. Vi kan även konstatera att effekten i samtliga fall resulterade i en negativ effekt på bolagens ekonomiska ställning.

Vilka synpunkter har bolag och intressenter på den förändring som skett gällande pensionsredovisningen?

Genomgående i vår studie har vi stött på delade meningar om förändringens olika delar. Borttagande av korridorsmetoden och således en marknadsvärderad pensionsförpliktelse är enligt analytikerna en positiv förändring trots den ökade volatiliteten då det ökar möjligheterna till att jämföra bolag. Detta är i linje med IASB:s motiv bakom förändringen. Vi kan dock konstatera utifrån studien att bolagsrepresentanterna såg tillämpning av korridorsmetoden som ett fördelaktigt alternativ och ställer sig därigenom tveksamma till förändringen.

Att avkastningsräntan på förvaltningstillgångarna numera ska överensstämja med diskonteringsräntan ifrågasätts genomgående i vår intervjustudie. Alla respondenter resonerar kring det faktum att avkastningen på förvaltningstillgångarna torde ge högre avkastning än den, regelmässigt, lägre diskonteringsräntan. Motivet bakom förändringen kan grunda sig på historiskt överdrivna avkastningsantaganden på

förvaltningstillgångarna. Här menar dock flertalet respondenter att, även om motivet bakom förändringen visserligen i grunden är korrekt, har denna styrning blivit något för långtgående.

Det utökade informationskravet har mottagits med blandade åsikter. Analytikerna avstår naturligtvis inte möjligheten till mer information men utifrån vår studie är det tydligt att det råder delade meningar gällande informationsbehovet. Som vi tidigare diskuterat är inte mer information nödvändigtvis till det bättre för användarna. Även producenterna tenderar att ifrågasätta informationens relevans och huruvida informationen är användbar eller tillför något mervärde. Det utökade informationskravet leder oundvikligen till en ökad arbetsbörda och i förlängningen även ökade kostnader vid framtagandet av redovisningen. Att redovisningen av förmånsbestämda pensionsplaner är ett komplicerat område instämmer både producenter och användare i och framhäver vikten av att förenkla istället för att komplicera redovisningen ytterligare. Flertalet respondenter menar att det vore bättre att gå till användarna och fråga vilken information de saknar och utgå ifrån det när standarden utformas. Viktigt att poängtera är dock att förändringen av informationskravet kommer åskådliggöras fullt ut först i årsredovisningen för 2013.

Som ett resultat av vår studie kan vi konstatera att det råder delade meningar gällande utvecklingen av pensionsredovisningen. Bolagsrepresentanterna anser inte att tendensen mot en mer regelbaserad standard är fördelaktigt för deras del. Analytikerna ser ökad reglering som en fördel då det ökar jämförbarheten.

Reflektion

Vi kan utifrån studien konstatera att pensionsredovisningen är ett komplicerat område som oundvikligen ställer höga kunskapskrav på både producenter och användare av den finansiella informationen. Då redovisningen av förmånsbestämda pensioner i grunden kräver antagande om framtiden kommer det alltid råda en osäkerhet knuten till redovisningen. Svårigheter kan även härledas till de geografiska skillnader som påverkar pensionsredovisningen. Debatten kring detta redovisningsområde kommer med all säkerhet fortsätta och resultera i ytterligare förändringar.

Förslag till vidare forskning

Utifrån den dokumentstudie vi utförde kunde vi se att samtliga bolag vilka använde sig utav förmånsbestämda pensionsplaner hade byggt upp ackumulerade aktuariella förluster. Vi anser att det vore av intresse att undersöka om uppkomsten av aktuariella förluster är ett generellt och återkommande problem för bolag med förmånsbestämda pensionsförpliktelser och vad det i så fall kan bero på. Är det i grunden ett problem med värderingen av pensionsförpliktelsen?

Flera respondenter i vår studie har varit inne på att det utökade upplysningskravet

gällande pensionsredovisning främst riktar sig till kreditanalytiker. Utvecklingen av en företagsobligationsmarknad har även kommit på tal vilket innebär att bolagens balansräkningar kommer bli allt mer intressanta ur värderingssynvinkel. Vi anser att det därför vore intressant att undersöka om den framväxande företagsobligationsmarknaden i Europa får en inverkan på bolagens finansiella rapporter eller IASB's utveckling av standarder.

Källförtäckning

Litteratur

Jacobsen, Dag Ingvar, (2002) *Vad, hur och varför: om metodval i bolagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*. Lund: Studentlitteratur.

Marton, J. Lumsden, M. Lundqvist, P. Pettersson, A-K. Rimmel, G (2010). *IFRS – I teori och praktik* (andra upplagan). Stockholm: Bonnier Utbildning

Marton, J. Lumsden, M. Lundqvist, P. Pettersson, A-K. Rimmel, G (2012). *IFRS – I teori och praktik* (tredje upplagan). Stockholm: Sanoma Utbildning

Nilsson, H. Isaksson, A. Martikainen, T. *Bolagsvärdering med fundamental analys* (Upplaga 1:12), Lund: Studentlitteratur, 2002.

Artiklar

Baculik, Emily K. "How IFRS Convergence Will Affect Accounting for Defined Benefit Plans" *The CPA Journal*, Vol. 80, No. 9. 2010.

Clark, Robert L. & Sabelhaus, John., "How will the stock market crash affect the choice of pension plans?" *National tax journal*, Vol. LXII, Nr. 3, 2009.

Clarkson, M. "A stakeholder framework for analyzing and evaluating corporate social performance", *Academy of Management review*, Volyme 20, Nr. 1, 1995.

Eaton, Tim V., Easterday, Kathryn E. & Rhodes, Michael R., "The Presentation of Other Comprehensive Income", *The CPA journal*, Mars, 2013.

Fasshauer, Jan D., Glaum, Martin. & Street, Donna L. "Adoption of IAS 19R by Europe's premier listed companies: Corridor approach versus full recognition Summary of an ACCA research monograph". *Journal of international Accounting, Auditing and Taxation*, Nr. 17, 2008.

Freeman, Edward R. & Phillips, Robert A. "Stakeholder theory: A libertarian defense". *Business Ethics Quarterly* Volume 12. 2002.

Glaum, M. "Pension Accounting and Research: A Review". *Accounting and Business Research*, Special Issue, Volyme. 39 Issue 3, 2009.

Hartwell, Carolyn L., "The Potential Implications of Revised IAS 19", *The CPA Journal*, September, 2012.

Laux, C. & Leuz, C, "The Crisis of fair-value accounting: Making sense of the recent debate". *Accounting, Organizations and Society*, Nr. 34, 2009,

Morais, Ana I, "Actuarial Gains and Losses: the Choice of the Accounting Methods". *Accounting in Europe*, Volyme, 5, Nr. 2, 2008

Napier, J Christopher, "The logic of pension accounting". *Accounting and Business Research*, Volyme 39, Nr. 3, 2009.

Persson, Philip., Karlsson, Marcus. & Hardwick, Steve., "Nya regler kräver ökad kunskap om pensionsfonder". *Tidningen Balans*, nr. 10, 2011.

Philips, Thomas Jr., Drake, Andrea. & Luehlfig, Michael., "Transparency in financial reporting: a look at rules based versus principles-based standard". *Academy of Accounting & Financial Studies Journal*, vol. 14, nr. 4.

Sandu, M.I 2012, 'Economic Consequences of Pension Accounting', *International Business Research*, Vol. 5, No. 8.

Zivkovic, Marko., "IAS 19R: Setting a new base for pension liabilities", Swedbank, *Special report; Equity research, 2013-02-18*

Elektroniskt material

FCR 2009 = "Louder than words (in short) – Principles and actions for making corporate reports less complex and more relevant" *Financial Reporting Council, 2009*; <http://frc.org.uk/getattachment/7d952925-74ea-4deb-b659-e9242b09f2fa/Louder-than-words.aspx>

IFRS; Discussion Forum – Financial Reporting Disclosure, Feedback Statement, Maj, 2013; <http://www.ifrs.org/Alerts/PressRelease/Documents/2013/Feedback-Statement-Discussion-Forum-Financial-Reporting-Disclosure-May-2013.pdf>

<http://www.ifrs.org/Alerts/PressRelease/Pages/IAS-19-June-2011.aspx>

<http://www.di.se/artiklar/2012/5/7/nordens-basta-analytiker--ger-sina-koptips/?activetab=MostPopular>

Böhm, Arvid., Eriksson, Anders., McBeath, Micolos., *Pension accounting changes need not be feared*, (2012-12-06), SEB Enskilda; Equity and Credit Research.

[https://taz.vv.sebank.se/cgi-bin/pts3/mc6/MB/research.nsf/alldocsbyunid/FED7CD40F86C886AC1257ACC0030CAF6/\\$File/pensionaccounting051212.pdf](https://taz.vv.sebank.se/cgi-bin/pts3/mc6/MB/research.nsf/alldocsbyunid/FED7CD40F86C886AC1257ACC0030CAF6/$File/pensionaccounting051212.pdf)

<http://www.ifrs.org/The-organisation/Pages/IFRS-Foundation-and-the-IASB.aspx>

Föreställningsramen, <http://www.farkomplett.se.ludwig.lub.lu.se/>

IAS 19 Ersättningar till anställda, <http://www.farkomplett.se.ludwig.lub.lu.se/>

PwC: "IAS 19 (revised) significantly affects the reporting of employee benefits"

<https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1344034701155349&lid=1356030701170657>

Årsredovisningar (samtliga publicerade online)

Alfa Laval (2012)

http://www.alfalaval.com/about-us/investors-sv/reports/annual-reports/Documents/%C3%85rsredovisning_2012_sv.pdf

Assa Abloy (2012)

<http://www.assaabloy.com/Global/Investors/Annual-Report/2012/ASSA%20ABLOY%20%C3%85rsredovisning%202012.pdf>

Atlas Copco (2012)

http://www.atlascopco.se/Images/Atlas%20Copco%20%C3%85rsredovisning%202012_tcm44-3522782.pdf

Axfood (2012)

<http://ir.myreport.se/show/axfood/show.asp?pid=135338010008>

Boliden (2012)

http://www.boliden.com/Documents/Press/Publications/Boliden_AR12_SVE.pdf

Electrolux (2012)

<http://group.electrolux.com/en/wp-content/uploads/2013/02/Electrolux-Arsredovisning-2012.pdf>

Fabege (2012)

http://www.fabege.se/Documents/ReportsAndPresentations/2012/%C3%85R%202012/rapporter/Fabege_AR12_SVE_NY_indexerad.pdf

Handelsbanken (2012)

<http://mb.cision.com/Main/3555/9371303/92927.pdf>

Hexagon (2012)

http://investors.hexagon.com/files/press/hexagon/Hexagon_AR2012_Swe_Web.pdf

Husqvarna (2012)

<http://husqvarnagroup.com/files/press/husqvarna/201303076705-1.pdf>

Industrivärlden (2012)

http://www.industrivarden.se/Documents/Arsredovisningar/Svenska/INDU_SVENS K_130222.pdf

Latour (2012)

<http://www.latour.se/files/press/latour/201303224740-1.pdf>

Meda (2012)

http://www.meda.se/fileadmin/uploads/MEDA_Corporate/pdf/Meda_AR_2012_Sv_webb_FINAL.pdf

NCC (2012)

http://www.ncc.se/Global/About_NCC/ir/arsredovisning/NCC_AR12_sv.pdf

Nordea (2012)

http://www.nordea.com/sitemod/upload/root/www.nordea.com%20-%20se/Investorrelations/nordea_annual_report_2012_se.pdf

PEAB (2012)

http://www.peab.se/Global/PEAB/Rapporter/AR_sv_12.pdf

Ratos (2012)

http://www.ratos.se/upload/Filer/%C3%85R/2012/Ratos_2012_SV.pdf

SAAB (2012)

http://www.saabgroup.com/Global/Saab_%C3%85rsredovisning%202012.pdf

Sandvik (2012)

<http://www.sandvik.com/Global/Investor%20relations/%C3%85rsredovisningar/%C3%85rsredovisning%202012.pdf>

Swedbank (2012)

http://www.swedbank.se/idc/groups/public/@i/@sbg/@gs/@ir/documents/financial/id_853157.pdf

Telia Sonera(2012)

http://annualreports.teliasonera.com/global/download%20center/2012/ar/se/teliasonera_annualreport_2012_sve.pdf

Tieto (2012)

http://tieto-reports.studio.crasman.fi/file/dl/i/4ihJoA/eY5Wc_FCZavpHFLn6ybyvQ/Tieto_Annual_Report_2012.pdf

Trelleborg (2012)

<http://feed.ne.cision.com/wpyfs/00/00/00/00/00/1E/4B/03/wkr0006.pdf>

Volvo (2012)

http://www3.volvo.com/investors/finrep/ar12/ar_2012_sve.pdf

Delårsrapporter**Alfa Laval (Kvartal 1, 2013)**

<http://feed.ne.cision.com/wpyfs/00/00/00/00/00/1E/E6/2A/wkr0006.pdf>

Assa Abloy (Kvartal 1, 2013)

<http://www.assaabloy.com/Global/Investors/Quarterly-Reports/2013/SVE/Q1%201%20januari%20-%2031%20mars%202013.pdf>

Atlas Copco (Kvartal 1, 2013)

http://www.atlascopco.com/Images/130429-s-Q1_tcm40-3526030.pdf

Axfood (Kvartal 1, 2013)

<http://investor.axfood.se/files/press/axfood/201304188208-1.pdf>

Boliden (Kvartal 1, 2013)

<http://investors.boliden.com/files/press/boliden/201305035221-1.pdf>

Electrolux (Kvartal 1, 2013)

<http://group.electrolux.com/sv/wp-content/uploads/2013/04/Electrolux-Del%C3%A5rsrapport-Q1-20131.pdf>

Fabege (Kvartal 1, 2013)

http://www.fabege.se/Documents/ReportsAndPresentations/2013/Q1/FAB_Q1_2013_sve_index.pdf

Handelsbanken (Kvartal 1, 2013)

<http://mb.cision.com/Main/3555/9405387/115968.pdf>

Hexagon (Kvartal 1, 2013)

<http://investors.hexagon.com/files/press/hexagon/201305138655-1.pdf>

Husqvarna (Kvartal 1, 2013)

<http://husqvarnagroup.com/files/press/husqvarna/201304239949-1.pdf>

Industrivärlden (Kvartal 1, 2013)

http://www.industrivarden.se/Documents/Delarsrapporter/Svenska/Del%C3%A5rsrapport_3M13_sve.pdf

Latour (Kvartal 1, 2013)

<http://www.latour.se/files/press/latour/201304303966-1.pdf>

Meda (Kvartal 1, 2013)

<http://feed.ne.cision.com/wpyfs/00/00/00/00/00/1F/22/DB/release.html>

NCC (Kvartal 1, 2013)

http://www.ncc.se/Global/About_NCC/ir/rapporter/2013/NCC_Q1_2013.pdf

Nordea (Kvartal 1, 2013)

http://www.nordea.com/sitemod/upload/root/eu/interim/Q1_2013_SE.pdf

PEAB (Kvartal 1, 2013)

http://www.peab.se/Global/PEAB/Rapporter/13_01_sv.pdf

Ratos (Kvartal 1, 2013)

http://www.ratos.se/upload/Filer/Del%C3%A5rsrapporter/2013_Q1_sv+eng/2013_Q1_sv_rapport.pdf

SAAB (Kvartal 1, 2013)

http://www.saabgroup.com/Global/Documents%20and%20Images/About%20Saab/Investor%20relations/Financial%20reports/2013/SAAB_Kv1_jan_mars_2013_sv.pdf

Sandvik (Kvartal 1, 2013)

<http://www.sandvik.com/Global/Investor%20relations/Del%20C3%A5rsrapporter/Del%20C3%A5rsrapport%202013%201.pdf>

<http://www.sandvik.com/Global/Investor%20relations/Spread%20sheets/Effekter%20av%20C3%A4ndringar%20i%20IAS%2019%20Ers%20C3%A4ttningar%20till%20anst%20C3%A4llda.pdf>

<http://www.sandvik.com/Global/Investor%20relations/Spread%20sheets/Effekter%20av%20justering%20IAS19.xlsx>

Swedbank (Kvartal 1, 2013)

http://www.swedbank.se/idc/groups/public/@i/@sbg/@gs/@ir/documents/financial/cid_900525.pdf

Telia Sonera(Kvartal 1, 2013)

<http://www.teliasonera.com/Documents/Reports/2013/Q1/TeliaSonera-Q1-2013-Swe.pdf.pdf>

Tieto (Kvartal 1, 2013)

<http://www.tieto.se/news/delarsrapport-12013-januari-mars-affarsfokus-och-effektivitet-driver-lonsamheten>

Trelleborg (Kvartal 1, 2013)

<http://mb.cision.com/Main/584/9405544/116236.pdf>

Volvo (Kvartal 1, 2013)

http://www3.volvo.com/investors/finrep/interim/2013/q1/q1_2013_sve.pdf

Figurförteckning

Figur 3:1 Kvalitativa egenskaper (Marton, et al, 2012, s. 33, figur 2:1)

Figur 3:2 Bolagets pensionsåtagande (Inspirerad efter teori från Marton, et al, 2012, s. 296-311)

Figur 3:3 Aktuariellt beräkningsexempel (Fritt efter Marton, et al, 2012)

Figur 3:4 Beräkningsexempel av nettoränta före revideringen av IAS 19. (Fritt efter Zivkovic, M.)

Figur 3:5 Beräkningsunderlag (Marton, et al, 2010, 2012)

Figur 3:6 Underlag för beräkning av korridorsmetoden (Marton, et al, 2010, 2012)

Figur 3:7 Korridorsmetoden (Marton, et al, 2010, 2012)

Figur 3:8 Via resultaträkningen (Marton, et al, 2010.)

Figur 3:9 Via övrigt totalresultat. (Marton, et al, 2010, 2012.)

Figur 3:10 Beräkning av nettoränta. (Fritt efter Zivkovic, M.)

Figur 4:1 Illustration av minskning på eget kapital

Figur 4:2 Beräkningsunderlag för engångseffekten

Figur 4:3 Illustration av minskad soliditet

Figur 4:4 Beräkningsunderlag till soliditetberäkningen